

COLOFON

Rosmalla (ISSN 0925-2894) wordt vier keer per jaar uitgegeven onder eindverantwoordelijkheid van het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen.
Gevestigd in Perron 3 Rosmalen
Postbus 64 5240 AB Rosmalen

www.heemkundekringrosmalen.nl
info@heemkundekringrosmalen.nl

Bestuur Heemkundekring Rosmalen:

- Rien van Grunsven, voorzitter
- Secretaris: vacature
- Henda Pennings, penningmeester
- Wilma van Creijl, bestuurslid
- Kitty van der Doelen-Crane, notulist

Werkgroep Redactieraad 'Rosmalla':

- Gerrit Mol
- Frans Vos
- Michiel van Heumen
- Wil Coppelmans (lay-out en tekstverwerking)

Productie:

- Druk: Nextprint B.V. Rosmalen

Losse nummers:

- € 5,50 per uitgave

Distributieadres:

- Henda Pennings
Vliertwijkstraat 4c
5249 RH Rosmalen

Kopijadres:

- Heemkundekring Rosmalen
Postbus 64 5240 AB Rosmalen
- g.mol@ziggo.nl

Ledenadministratie:

- Henda Pennings
Vliertwijkstraat 4c
5249RH Rosmalen

Iedere auteur draagt persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn of haar artikel. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd tenzij bronvermelding plaatsvindt.

JAARGANG 21 - NUMMER 2 JUNI 2011

Inhoudsopgave	Pagina
<i>Redactie</i>	Voorwoord 2
<i>Henk de Werd</i>	1856: Rellen rond de herbenoeming van burgemeester L. van Erp. 1879: Rampjaar voor burgemeester Van Erp 2
<i>Wim Veekens</i>	Zomaar een toponiem: Sinnenakker (Coudewater) 19
<i>Michiel van Heumen</i>	Foto onbekend (2) 24
<i>Redactie</i>	Het doek is gevallen 26
<i>Werkgroep Interviews</i>	Rusmollese Portretten Theo van der Plas 28
<i>Harry Coppens</i>	Voor u gehoord 60 34
<i>Heemkundekring</i>	Rosmalen dankt de sponsors 36

Foto omslag:

Gezicht op Rosmalen met Lambertuskerk, gezien vanuit het noordoosten. Aquarel uit 1815, gemaakt door een zekere P. Testas en ondergebracht in de Brabant-Collectie van de Universiteit van Tilburg.

P. Testas is Mr. Pieter Testas (1799 – 1866) of diens vader Mr. Pieter Hendrik Testas (1761 – 1819), beiden uit Amsterdam. Laatstgenoemde was getrouwd met een dochter van de Rosmalense dorpssecretaris Johan Adriaan Esser. Deze familierelatie verklaart het bestaan van een aantal vroeg 19e-eeuwse aquarellen van Rosmalen van de hand van Testas, aanwezig in de Brabant-Collectie

Voorwoord

Voorwoord

Ondanks de vakantie waarmee de redactie van Rosmalla al te maken had, verschijnt dit blad toch nog redelijk op tijd. Graag vestigen wij uw aandacht op de nieuwe prent die u aan de voorzijde vindt. De toelichting vindt u op de gebruikelijke plek.

Verder in dit nummer een zeer lezenswaardig verhaal van Henk de Werd over Burgemeester van Erp. Gaat u ervoor zitten, het leest als een spannende roman! Voor de liefhebbers zet Wim Veeckens zijn serie over Rosmalense toponiemen voort en neemt ons mee naar de omgeving van Coudewater. Theo van der Plas roept ongetwijfeld mooie herinneringen op bij veel lezers. Ons redactielid Michiel van Heumen heeft via zijn werk toegang tot bijzondere bronnen en de rubriek Foto Onbekend is daar een voorbeeld van. Harry Coppens tovert opnieuw een Brabantse glimlach op ons gezicht. Veel leesplezier!

De redactie

1856: Rellen rond de herbenoeming van burgemeester L. van Erp. 1879: Rampjaar voor burgemeester Van Erp

Henk de Werd

Inleiding:

Burgemeester Lambertus van Erp kwam, evenals zijn twee voorgangers, uit Hintham.

Van Erp werd geboren te Boxtel op 31 december 1805 en studeerde voor onderwijzer. In 1827 werd hij benoemd tot schoolmeester aan de in Hintham gebouwde en geopende openbare lagere school (eenmansschooltje). Aan de school was destijds nog geen onderwijzerswoning verbonden. In 1844 aanvaardde hij, naast het Hinthamse onderwijzersambt, de benoeming tot gemeenteontvanger van Rosmalen. Op 16 maart 1846 werd hij benoemd tot secretaris van Rosmalen. Dat betekende het einde van zijn carrière als schoolmeester. In 1852 volgde hij Hendrik Ignatius Siepkens op als burgemeester van Rosmalen. Hij bleef daarbij ook het ambt van secretaris be-

Afbeelding 01

Afbeelding 01 + 02. Bidprentjes van burgemeester Lambertus van Erp en zijn echtgenote Arnolda van Liempd. De prentjes werden met de brieven geschonken aan Henk de Werd.

Collectie: Henk de Werd

kleden. Hij stierf, 74 jaar oud en nog in functie als burgemeester, op 2 januari 1880.

1856 Herbenoeming:

Bij de feestelijkheden rond de herbenoeming van burgemeester Van Erp in 1856 ontstonden er rellen, die overigens niets te maken hadden met de persoon van Van Erp, maar voortkwamen uit pure baldadigheid. Toen dus ook al! Een brief en een verklaring in het oud-archief van onze gemeente van burgemeester L. van Erp, landbouwer Antonie van der Doelen en wethouder C. Zwijsen aan

de Officier van Justitie geven daarover duidelijkheid.

Rosmalen, den.... Januarij 1856. Ik heb de eer, Uw Edel Achtbare, bij deze in te zenden proces verbaal wegens gepleegde baldadigheden alhier, waaromtrent ik gemeend heb U Edel Achtbare ter inlichting te moeten mededeelen als volgt:

In den namiddag van den 15 dezer ontving men alhier door de Staatscourant de tijding dat de heer L. van Erp als Burgemeester dezer gemeente door Zijne Majesteit den Koning herbenoemd was. Oogenblikkelijk daarna werden eenige vreugde schoten gelost; de bevolking kwam van verschillende kanten met geweren en pistolen aansnellen om aan de vreugde deel te nemen, hetwelk tot laat in den avond duurde en menig schot werd er gedaan in opgeruimde vrolijkheid zonder de minste rustverstoring, doch, zooals ik gehoord heb, waren zij verzocht om buiten de kom der gemeente hunnen geweren voor het laatst nog af te schieten en wel voorbij het huis van Antonie van der Doelen, doch zooals meermalen gebeurd, konden ze het zoo ver niet brengen en schoten voor of bij het huis van Van der Doelen, hetwelk door hem als eene beleediging is opgenoomen, hoewel ik vertrouwd dat de zaak op haar zelve weinig beteekend en zeer moeilijk zal wezen om de daders daarvan op te sporen.

De Burgemeester van Rosmalen

Aan den Edel Achtbare Heer Officier van Justitie bij de Arrondissements Regtbank te 's Bosch.

Op heden den 16 Januarij compareerde voor ons wethouder en tijdelijk waarnemend Burgemeester der gemeente Rosmalen: Antonie van der Doelen, landbouwer alhier, welke ons verklaart, dat op gisteravond den 15 dezer, omstreeks half elf ure, dat in zijn gezin alsmede zijne 82 jarige moeder alle in rust waren, door een hevig vuur van geweren en pistolen, hetwelk na hij vernomen heeft door opzettelijke baldadigheid op zijn stoep en tegen zijne deur heeft moeten ondervinden, hetgeen met uitjouwinge en geroep gepaard ging, komt er maar uit dan zullen wij u op uwe klooten slaan en meer dergelijke dreigementen, waarop zijne twee knechts (onleesbaar HdW) Blommers en Jan Timmermans zich naar het zoldervenster bega-

ven om te zien wat er gebeurde, alwaar zij hun hoofd niet durfden uitsteken door het verschrikkelijk geweervuur dat daar langs ging, zoodanig dat eene ruit in het bovenlicht der voordeur werd verbrijzeld en een gat in den deurstijl werd geschoten, waarna ik zelfs voor uitgegaan en hun tot twee maal toe verzocht heb mijn huis te verlaten ten einde geen brand te stichten. Eventwel niet ophoudende van dat, ik mij de gemeente ingaf met het doen van deze gruweldaad aan den wethouder fungerende burgemeester aan te geven. De vermoedelijke daders te hebben gezien en erkend, zijn: H. Zuidweg, ? van Erp te Rosmalen en P. Stokvis boekdrukker te 's Bosch en welligt meer anderen en vermeen als getuigen tot deze te kunnen opgeven Piet van der Velden, Lambertus van den Broek, Josephus Verbruggen, Jacobus Hanegraaf, Willem van Lokven, Theodorus Janssen alle wonende te Rosmalen. Van hetwelk wij, wethouder fungerend Burgemeester voornoemd, proces verbaal hebben opgemaakt onder Eed bij de aanvaarding zijner bediening gedaan en na voorlezing met den comparant geteekend, hetgeen in originaliteit zal worden gezonden aan den Edel Achtbaren Heer Officier van Justitie. Getekend A. van der Doelen en C. Zwijsen, wethouder.

1879 Rampjaar:

Tussen 1875 en 1880 heeft burgemeester Van Erp uitvoerig gecorrespondeerd met zijn zoon Piet, die notaris was te Schaijk. Die brieven zijn door de nakomelingen van Piet van Erp zorgvuldig bewaard en in het begin van de jaren 70 van de vorige eeuw geschonken aan Henk de Werd, die ze inmiddels heeft gepubliceerd in "de Rosbode" en gedigitaliseerd. In de brieven, die nog steeds in een zeer goede staat verkeren, doet burgemeester Van Erp vaak een beroep op zijn zoon om hem te helpen bij het invullen van diverse papieren, het schrijven van toespraken, o.a. bij het zilveren jubileum van de Nulandse pastoor, en vraagt hij om raad en advies bij Rosmalense of Nulandse aangelegenheden. Op zijn beurt helpt hij zijn zoon Piet bij de bouw van het notarishuis te Schaijk en geeft hem daarbij goede adviezen. Het door Piet van Erp gebouwde nota-

Afbeelding 03. Het door Piet van Erp gebouwde notarishuis te Schaijk. Foto: Henk de Werd.

Afbeelding 04. "Eerste steen" in het notarishuis te Schaijk. Foto: Henk de Werd.

rishuis staat er nog steeds in Schaijk.

Via de brieven houdt burgemeester Van Erp zijn zoon eveneens op de hoogte van het wel en wee in Rosmalen en Nuland (o.a. over de met de noorderzon vertrokken notaris Hamelberg uit Rosmalen), schrijft hij over zijn ervaringen met "de piskijker" dokter Anderegg en geeft hij uitgebreid het goede en

slechte nieuws van de familie door, met name wat betreft zijn dochter Jans, gehuwd met molenaar Bart van Lith uit Rosmalen en zijn zoon Jan, bakker te Den Bosch. "Aan de molen alles wel" is een van de standaardzinnen in zijn brieven. De brieven uit 1879 getuigen van een waar rampjaar voor onze burgemeester. In dat jaar dreigt er opnieuw een watersnood voor Rosmalen, sterven twee van zijn kleinkinderen, zijn zoon Jan en diens vrouw en probeert hij een oplossing te vinden binnen de familie voor de weeskinderen van zijn zoon Jan. Dat die uiteindelijk toch in het weeshuis te 's-Hertogenbosch geplaatst moeten worden zal hem ongetwijfeld veel pijn gedaan hebben. Als gevolg van dit alles raakt de burgemeester zelf flink aan de sukkel en wordt hij zo ernstig ziek, dat er tijdens de kerstdagen van 1879 bij hem gewaakt moet worden. Zijn 74ste verjaardag op 31 december 1879 en de verjaardag van zijn zoon Piet op 1 januari 1880 maakt hij niet meer bewust mee. Hij sterft op 2 januari 1880.

Strenge winter:

Het nieuwe jaar 1879 begon goed voor de burgemeester. Geen vuiltje aan de lucht. Een maand later, eind januari, gaat Rosmalen gebukt onder een zeer strenge winter, waarbij diverse arme en behoeftige inwoners van Rosmalen ernstig in de problemen dreigen te komen. Rond die tijd steekt bij zijn zoon Jan een ziekte de kop op en dat op een moment, dat het met zijn vrouw Truitje niet al te best ging. Het zou het begin worden van veel familieled. We laten de burgemeester nu zelf aan het woord en citeren uit zijn brieven.

1 Januarij 1879:

Heil en Zeegen in het nieuwe jaar van ons allen en nog vele jaren nadien, enz..... Ik ben gelukkig veel beter. Dook heeft het goed geraden. Hij is nog zoo min niet. Ik heb wel 's een oogenblik gehad, dat ik dacht dat ik er aan moest, doch thans denk ik niet anders of alles zal spoedig weer in orde zijn. Ik wacht u aanstaande Zondag. Ik denk, dat Jan dan ook te Rosmalen is. Dan kunnen wij pret hebben.

Jan heeft het zeer druk in zijn nieuwe huis. Ge kunt niet gelooven zoo gelukkig als hij is en wezentlijk, hij verdient het ook. Barte zaken gaan bij uitnemendheid goed en dat huisgezin is gelukkig. Van de laatste veel groeten. Geeft beide de kleine Marie een lekker zoentje van Grootvader. Ik word benieuwd haar te zien.

30 Januarij 1879:

De winter is guur en lang voor de behoeftige klasse. Niet te werken en niet te eten, waarvoor wij eene collecte gedaan hebben. Die heeft opgebracht f 616,22½, welke bedrag als nu in brood, dekkingstukken en kleederen aan hen wordt uitgedeeld. Jan is verleden Zondag hier geweest, maar was zoo ziek dat hij niet kon eten en nauwelijks meer thuis kon komen. Gelukkig dat hem Docter Anderegg met zijn rijtuig onderweg ontdekte en hem te 's Bosch thuis bracht en dadelijk onder behandeling nam. Den Maandag was hij wat beter, doch dingsdag erger, zoo dat ik denk dat het koortsen zijn. Hoe het heden donderdag met hem is zal ik eerst vanavond met Tinus Vos weten. Mogt hij erger zijn zal ik het U schrijven en zoo ik niet schrijf is hij beter. Jan is veel te veel ingespannen. Komt met dat gure slechte weer toch maar niet over. Het is goed om ziek te worden. Komt met goed weer van de zomer zoo veel te meer dan hebben wij alle plaisier en dan blijft samen eenen geheelen dag bij me, zonder dat de Heeren uit de stad U komen halen. Daardoor moet ik Uw bijzijn altijd weer voor eenigen tijd missen. Aan de molen alles wel. De groeten aan allen, ook van Mieke, Drieka en Lambert. Uw vader L. van Erp. P.S. Ik ben thans heel wel, maar kortademig dat hindert me.

Mieke is de hulp in de huishouding. Drieka is een kleindochter van de burgemeester en de oudste dochter van Jans en Bart van Lith. Lambert is de oudste zoon van Jan. Beide kinderen wonen bij hun opa. Zij doen hun eerste communie vanuit het huis van de burgemeester. In die tijd deden de kinderen hun eerste H. Communie rond hun 12de jaar. Het communiefeest zou bij de burgemeester thuis gevierd worden. Dat zal ongetwijfeld te maken hebben

gehad met de drukte van het zeer grote gezin van Jans van Erp en haar man Bart van Lith en de ernstige ziekte van Truitje, de vrouw van Jan. Overigens werd die eerste H. Communie door pastoor Deken Fritsen van de Lambertuskerk vervolgens weer uitgesteld tot Palmzondag. Dit vanwege "het jubele", aldus de burgemeester. Uit de brieven begrijp ik, dat er een missie werd gehouden in de Lambertusparochie. De ouderen onder ons herinneren zich die missies nog wel, al was 't maar vanwege de donderpreken die werden gehouden en de dreigingen met hel en verdoemenis. Hoe het ook zij, van feesten bij die eerste communie zou dan niet veel komen in verband met de vasten en de Goede Week. In maart 1879 werd een tweede kind van Jan, te weten de kleine Betsy van Erp, tijdelijk bij de burgemeester in huis opgenomen. Het kind was flink ziek en voor haar leven werd gevreesd.

12 Februarij 1879:

Ik ben Maandag met de Loting van de Nationale Militie in 's Bosch geweest en Truitje maakt het in mijn oog niet wel. Ik vrees voor de gevolgen. Zij hoest zeer erg en werpt aanhoudend uit. Overigens gaat bij Jan alles wel. Lambert en Drieka zijn beide goedgekeurd voor de 1^e H. Communie. Ik wacht U dan beide hier om daarbij met de verdere familie tegenwoordig te zijn.

15 Maart 1879:

Truikje is weer niet al te wel, althans zij schijnt niet vooruit te gaan. Ik vrees er voor. Ook de kleine Betsy, alhier te Hintham besteld, is gevaarlijk ziek. Ik geloof niet dat zij het lang meer maken zal. (eenen schoonen Engel in den Hemel.) Sedert al den tijd dat ik van Schaijk thuis ben, bevind ik mij onder Docters handen. Kortademig is de hoofdkwaal. Het wordt toch wat beter. Ik merk, dat ik begin te winnen. Was het maar goed weer, dan geloof ik, dat het wel weer tot een redelijke hoogte komen zou. Goed veronderstel ik niet meer. Den ouden dag brengt er het zijne ook aan bij. In de overweek begint hier het jubele. Dan komen tot dat

einde 3 paters Redemptoristen en zal voor of op zondag geëindigd zijn. De eerste H. Communie is daarvoor uitgesteld tot palmzondag. Aangenaam zal het mij zijn u dan beiden zaterdags hier te zien, hoewel de tafel niet veel zal beteekenen voor dien dag. Alleen kunnen geene groote inlagen aan vlees, etc. gedaan worden, dewijl het alsdan de goede week is. Kunt ge echter niet goed overkomen, dan heb ik het plan om u en al mijne verdere kinderen (en niemand daarbuiten) te verzoeken op een der Zondagen in de maand Mei of Juny a.s.

22 Maart 1879:

Zoo als mij den Docter verteld, wordt Truitje zachtjes aan beter. Ook de kleine die ik zeker gedacht had dat gehemeld zou hebben, wordt hoe langer hoe helder. Jan is ook ziek geweest, doch beter. Hij was afgetobd en geen wonder, hij moet nacht en dag dienst doen. Ik hoop, dat spoedig alles in orde mag zijn. 't Is wel van belang met zo veel kleine kinderen in dergelijke omstandigheden te zitten. God geve het beste.

31 Maart 1879:

Met Truitje ziet het er niet best uit. Ik vrees voor de gevolgen. Wij zijn thans bezig met het doen eener Noveen voor haar. Wij hopen daarvan het beste. Het was mij bijzonder aangenaam uit uwen brief te vernemen, dat ge Jan geholpen hebt. Wezentlijk, de jonge verdient het. De eijeren zijn in orde ontvangen en doen dienst. Daarvoor hartelijk dank. Ik ben blij, dat de zaak met Anderegg in orde komt. Nu ik hem heb laten roepen in mijn ziekte is hij net als een lam en ge kunt zien aan hem, zijn vrouw en kinderen dat het hun genoeg doet, dat alles weer op den ouden voet is. De pastoor van Nuland is overleeden en wordt Dingsdag begraven. Ik ben deftig verzocht daarbij tegenwoordig te zijn. De Missie is Goddank afgeloopen. Het laatste woord der paters was volharding, dan komen wij stellig in den Hemel en hebben niets te vreezen. Gelukkig hebt ge dit alles nog te goed en ge zult evenals wij blij zijn, dat het gepasseerd is. Ik denk dat a.s. Zondag met de 1^e H. Communie niemand komen zal als Jan, Bart en Jans. Ik heb mijn inslagen daarnaar geregeld met

Afbeelding 05. Bidprentje van de Nulandse pastoor Pollet. Collectie: Henk de Werd.

het oog op de goede week.

Op 5 april 1879 stierf Truike, de vrouw van Jan van Erp, op 32-jarige leeftijd. De zieke Jan van Erp werd door de familie van Erp en Lenders zoveel mogelijk geholpen. De burgemeester stuurde zijn huishoudster Mieke, en behielp zichzelf met de poetshulp "de Houteren Mie". Ook notaris Piet van Erp stuurde Mie, zijn hulp in de huishouding, naar Den Bosch. De familie Lenders, met nog twee zieke kinderen in huis, bleef evenmin achter. De familie discussieerde intussen over hoe het straks verder zou moeten gaan met de kinderen van Jan. De kleine Johan van twee jaar en de nog kleinere Betsy werden tijdelijk ondergebracht bij de familie Neut te Hintham. Betsy overleed bij de

Afbeelding 06. Bidprentje van Gertrudis (Truike) Lenders, de echtgenote van Jan van Erp. Collectie: Henk de Werd.

familie Neut op 12 juni 1879, ruim twee maanden na haar moeder dus.

21 April 1879:

Mieke is gisteren avond thuis gekomen met het verblijdend bericht dat Jan veel beter was. Hij kon goed slapen, op alle zijden gaan liggen zonder hinder van zijn adem. De pijn op de borst was verdwenen en zijn adem ging goed op en neer, zoo dat er nu hoop is dat het wel weer met hem schikken zal als hij maar rust heeft. Het is braaf van U dat ge er Mie naar toegezonden hebt voor op te passen, doch geloof ik dat het beter was geweest dat er Mieke nog eenige dagen gebleven was. Die kende Jan en de kinderen bijna als zuster er broer, was aldaar niet vreemd en vertrouwd, kon met Jan en de kinderen vertrouwelijk

omgaan en dit doet goed aan eenen zieken die op dit oogenblik anders niemand in huis heeft waaraan hij zijnen boezem lucht kan geven. Ik weet wel dat het gedaan is omdat vaderke niet verwaarloosd zou worden en dit is prijzenswaardig, doch ik zou mij met de Houteren nog wel eenige dagen beholpen hebben en dit dunkt mij was beter geweest voor Jan. Het zijn toch slagen die den mensch kan treffen. Van de familie Lenders vrees ik, dat er nog twee spoedig zullen volgen. Wie had dat een jaar vroeger kunnen denken. Doch ik moet met den ouden Lenders zeggen, dat God doet is wel gedaan en berusten daarin...

24 April 1879:

Ik heb Mieke weer naar Jan gezonden om hem in zijne ziekte bij te staan. Ik zal mij maar weer met de houteren Mie behelpen. Dat gaat heel goed, of ik vrees dat Jan, die geheel omringd van vreemden, moedeloos wordt, niet zal beteren. Vroeger waren die van Lenders nog bij hem om hem te helpen en op te beuren, doch thans niemand. Die hebben twee zieken thuis en meer als werk genoeg, zoo dat zij met den besten wil Jan aan zijn lot moeten overlaten. Mieke is altijd opgeruimd, Jan in zijn ziekte pruttelig, zoodat Mieke juist de persoon is om hem wat neer te zetten en door woorden en werken tot rust en bedaren te brengen, dat hij in al zijne ongelukkige omstandigheden groot noodig heeft en door eenen vreemden niet kan gedaan worden. Mie, uwen meid, die ik veronderstel dat thuis is, zal u betrekkelijk Jan een en ander wel verteld hebben, zoodat ik daarover niet behoefte te schrijven.

Ongedateerde brief:

Ik heb heden tijding van Mieke gehad dat Jan weer erger is geworden. Pijn aan zijn hart, dat verschiet in zijn zijde en tusschenbeide braken schijnt thans zijn kwaal te zijn. Ik hoop het beste. In ieder geval gaat hij slecht vooruit. Ik blijf zoo den ouden knaap, ga niet voor of achteruit, doch hoop als het warm wordt nog wat beter te zullen worden om naar Schaijk te kunnen komen. Gaarne had ik, dat Betsy en de kleine Marie kwamen, doch zoo lang als Mieke niet thuis is, zou ik niet weten wat ermee

aan te vangen en wanneer het de omstandigheden van Jan zullen toelaten, dat Mieke thuis komt weet ik niet. Ik zal maar zeggen zooals den ouden Lenders "dat den Heer doet is welgedaan." Bart is bezig om eenen nieuwen ijzeren aschkop aan zijnen molen te laten maken. Die weegt 1800 kilo's. Vier molenmakers zijn er werkzaam. Het is me daar wel een huishoudentje. Als een en ander klaar is waar ze nu mee bezig zijn zal het eenen extra mooijen en goeden molen zijn. Gelukkig heeft hij ook zeer veel te doen. Mijnen tuin is met den regen wat bekomen. De aard-appels zijn bevroren en ziet er over het geheel niet mooi uit. Ik zit met de oude Mie thans alleen. Drieka

Afbeelding 07. Oude prent van de Rosmalense Standaardmolen van de familie Van Lith.

Particulier bezit: Henk de Werd.

is ook aan de molen moeten gaan helpen. Die moet op de kinderen passen. 's Nachts komt ze bij mij slapen.

Dingsdag 22 Meij 1879:

Hartelijk dank voor de lekkere eijeren. Boshart is die in de Heibloem gaan halen. Jan gaat per stoom

vooruit. Hij begint goed te eten en te drinken en rookt tusschenbeide een sigaar. Ook gaat hij met goed weer in de zonnestralen zich koesteren, zoodat wij met grond kunnen hopen dat het manneke binnen korten tijd weer in orde zal zijn. Met de nieuwe meid huishoudster gaat het voorlopig goed. Ik wacht Mieke in de volgende week thuis...

23 Meij 1879:

Ik heb van de meid van Jan niets ontvangen. Waarschijnlijk heeft zij de briefkaart naar Schaijk gezonden. Mogt dit het geval niet zijn, dunkt mij, zou ik aan Jan schrijven, dat hij voorloopig de kinderen maar bij zich moet houden, in de hoop dat ze bij Lenders inmiddels wel van gedachten zullen veranderen, dat wij echter zullen zorgen dat de f 1,50 kosten, wekelijks aan Johan besteed bij Neut, aan hem teruggegeven zullen worden. Jan kan welligt spoedig komen te sterven en het was best alsdan de zaak der kinderen te regelen om de familie Lenders daarin ook te doen deelen. In den tijd gewonnen is veel gewonnen en zooals Anna de meid zegt is het voor Jan ook niet erg de kinderen te houden. Tot mijn genoegen blijft de last dan ook meer op de familie Lenders drukken, daar de kinderen dagelijks in en uit loopen.

Woensdag, (Niet gedateerd):

Gisteren is Mieke in de stad geweest en het scheen haar toe, dat Jan erger was, althans het water nam toe en zijn linker hand was dik. Sukkelen en eindelijk den zie ik er in. (HdW: De puntjes moeten volgens mij 't woordje "dood" vervangen) Ik geloof niet van beterschap. In zijn praten is hij dikwijls met zich zelve in de war en weet niet juist wat hij zegt en doet. Wij zullen maar afwachten. De papieren die u hebben moet wil hij gaarne geven, doch schijnt ze niet te weten liggen. Mieke heeft er na moeten zoeken, doch niet kunnen vinden. Als ze weer bij Jan komt zal zij zulks herhalen. Ik ben niet al te fiks, doch dat zijn de gebreken en den oudendag en daarin moet men berusten. Pruttelen helpt toch niet... Twee raden van Bart zijn molen zijn versleten. Alweer tegenslag. Hij heeft te Dord nieuwen moeten koopen voor f 100,-, die hij vandaag in Den Bosch

moet halen. Hij is niet in zijn humeur. De molen kost van 't jaar verschrikkelijk veel. Aan de molen alles wel.

5 Junij 1879:

Met Jan ziet het er niet goed uit. In plaats van beter wordt hij veel erger. Indien er geen verandering ten goede komt vrees ik, dat het manneke er niet lang meer zal zijn. Hij heeft Mieke gezegd, dat u Ed. hem geschreven had over de aanstelling van eenen toezienenden voogd. Hij zou u Ed. daarover geschreven hebben, doch is te ziek om te kunnen schrijven. Mij dunkt dat gij daarvan zelf werk behoorde te maken of anders zal er niets van komen en wie moet het worden? Het diende iemand te zijn van de familie Lenders en ik ken onder hen niemand die daarvoor geschikt is. Ik geloof, dat het best was dat ge met die familie daarover spreekt of correspondeert, hoe eer hoe beter. Wanneer Jan onverhoopt komt te sterven zal er eenen voogd behooren te zijn. Was het niet best, dat Jan die als langstleevende Art. 409 B. W. zelf benoemde en wel u, dat was dunkt mij gelukkig voor die arme kinderen. Zorgt SVP dat een en ander in orde komt. Ik ben er zeer over aangedaan en half ziek van, doch zal evenals den ouden Lenders maar moeten zeggen, da God doet is wel gedaan.

6 Junij 1879:

Mieke en Jans zijn heden naar 's Bosch geweest, Jan wezen bezoeken en komen daar vandaan half acht uren des avonds en vertellen mij dat hij erger wordt en het waarschijnlijk niet lang meer maken zal. Was het nu niet noodig dat gij eens naar hem toe gaat en voor het stellen van een voogd zorgde, anders loopt dat alles verkeerd. Jan kan niet meer schrijven en heeft daarom verzocht dat ik u dit zou laten weten. Den brief die gij aan hem geschreven hebt staat "hoe is het met uwe fondsen". Ik moet u volgens zeggen van Mieke daaromtrent schrijven, dat hij zoo veel mogelijk alles betaald heeft doch thans keps is.....

Donderdag 10 Junij 1879:

Gisteren avond is Mieke thuis gekomme met het

berigt, dat Jan nog hetzelfde was als Zaterdag, toen wij bij hem waren. Den broeder die bij hem waakt heeft goed gevonden hem te laten bedienen, doch den H. Olie heeft hij niet willen ontvangen, zeggende "dat is tijds genoeg; ik weet niet waarvoor dit dienen moet." Hij schijnt zelf niet te weten, dat hij in de benauwdheden die hij krijgt zou kunnen blijven, waarvoor men algemeen bang is. Het gaat tot heden slecht vooruit en ik vrees voor het manneke. Hij is uiterst over uwen gift tevreden, hij had zoo veel in verre na niet verwacht en zegt ook blij te zijn dat ingeval van overlijden hij weet dat zijne kinderen eenen brave voogd hebben. (Dit alles heeft hij vertrouwelijk tegen Mieke gezegd)

12 Junij 1879:

Het is mij aangenaam U te kunnen mededeelen dat het kleinste kind van Jan, genaamd Elisabeth, heden morgen alhier te Hintham bij Neut overleden is. (eenen mooijen Engel in den Hemel) Jan is merklijk beter zoo als ik hoor, ook volgens briefkaart door Dr. Anderegg aan u gezonden. Er is nog veel hoop dat hij er door komt. Ik zal nu een paar dagen met schrijven wachten en u alsdan mededeelen hoe of Jan het maakt, ten ware dat hij erger werd. Hier alles wel.....

Op 22 juni 1879 kwam Lambert, de zoon van Jan, persoonlijk de boodschap brengen, dat zijn vader bediend was. Slechts nieuws dus voor de burgemeester. Ruim een week later, op 1 juli 1879, kwam daar nog eens het bericht bij, dat het zoontje van Jan, Theodoor geheten, eveneens ondergebracht bij de familie Neut in Hintham, overleden was. Dat was dus het derde lijk in het gezin van Jan binnen drie maanden. In Rosmalen dreigde vervolgens een nieuwe watersnood. "Wat moet het toch worden?", zuchtte burgemeester Van Erp, die zich, 73 jaar oud, op een bewonderenswaardige manier en als en rots in de branding in deze berg van ellende staande wist te houden, al gaf hij eerlijk toe, dat hij zich "miserabel" voelde en "het op de loospipen heeft". Kort nadat de burgemeester kon melden dat een watersnood was afgewend overleed zijn zoon Jan.

De kalender stond toen op 16 augustus 1879. Inderdaad, 1879 was voor onze burgemeester een waar rampjaar. Gelukkig voor hem, was er nog één lichtpuntje: De geboorte van zijn kleinzoon Arnold te Schaijk. We laten de burgemeester opnieuw zelf aan het woord.

23 Junij 1879:

Van de morgen is Lambert mij komen zeggen, dat pa-tje ten vollen bediend is. Anderegg is er naar toe geweest en brengt mij het berigt, dat hij er geen hoop meer op heeft en waarschijnlijk spoedig zal sterven. Hij kan misschien nog beter worden, doch dit is er niet in te voorzien. Neemt alle maatregelen die noodig zijn indien hij mogt komen te overlijden, hetzij om de verzegeling te voorkomen, enz. enz. Als ge overkomt, komt dan SVP bij mij aan. Ik weet niet meer te schrijven. Allen gegroet. Uw vader L. van Erp.

's Bosch, ten huize van Jan, den 23 Junij 1879 des namiddags 7 uren:

Van de morgen heb ik eenen brief thuis geschreven welk gij tegelijk met dezen zult ontvangen. Thans bevind ik mij bij Jan en wel op het oogenblik dat er 2 Docters zijn om hem te onderzoeken en deze verklaren als uit eenen mond dat hij weer beter is, namelijk nagenoeg in den toestand waarin hij een paar dagen geleden was. Hij heeft vandaag noch niets mogen gebruiken dan eenen dooijer van een ei. Thans mag hij een stukje boterham hebben en wat gehak, zoodat ik denk dat het wel weer heen zal beeteren. Mogt het erger worden zal ik u schrijven. De Docters hebben mij verzocht niet tegen hem te spreken waaraan ik gehoorzaam. Nu zit ik hier net te kijken als eenen uil in doodsnood. Het Bakkerijtje, zie ik, gaat goed. Het is toch wel jammer dat het manneke zoo sukkelen moet. God geve het beste.

25 Junij 1879:

Met Jan wil het nog maar slecht vooruit. Zie bijzijnden brief van zijn dienstmeid, heden bij mij ontvangen. Wees zoo goed er mede een Noveen voor hem te beginnen opdat den Heere eene zalige

uitkomst geve.

Maandag namiddag (niet verder gedateerd):

Volgens berigten, die ik van Voets alle daag krijg, is Jan nog hetzelfde. Volgens Anderegg zit hij weer vol eiwit en bevindt zich in geen en besten toestand. Medicijnen wil hij niet meer innemen eet goed dat hij hebben mag, doch kan men niet zeggen, dat hij vooruit gaat, zoodat ik vrees dat hij nog eens in de benauwdheden, die hij tusschenbeiden krijgt, zal blijven.

De kleine Theodoor te Hintham is nog altijd in levenden lijve, doch ziek. Ik geloof wel dat de dood het einde zal zijn. Ik begin naar Schaijk te verlangen en hoop maar dat ik morgen over 8 dagen zal gehaald worden door mijn Schaijksche kinderen en kleinkind en dat ze dan des middags bij mij blijven eten. Doch ik vrees, dat er ongelukkig weer iets raars zal komen, dat vaderke weer thuis moet blijven. Men wil van alles het beste hopen... Ik heb het tegenwoordig geweldig op de loospijpen en gevoel mij dikwijls miserabel, doch hoop op beter.

Woensdag 2 Julij 1879:

Den ongelukkigen Theodor is gelukkig naar de plaats, waar geen ellende meer is, opgevlogen. God weet toch alles te schikken. Morgen vroeg als ge dezen brief ontvangt wordt hij plegtig alhier begraven. Lambert is nr. 1, dan volgt mijn zoon van Lith en zijnen zoon Nol en tot sluiting Neut, kostbaas van den overledene, dan Jans, Hendrika en vrouw Neut, alle even statig. De Pastoor zet er ook alle zeilen bij. Het geeft!!! Dingsdag den 8 dezer hoop ik u hier te zien en dan gaat vaderken mee. Ik hoop maar dat er niets in den weg komt doch dit is dikwijls met mij het geval als ik op reis wil, zoo als wij verleden jaar gezien hebben. Wat Jan aangaat weet ik niet hoe of ik het er mee heb. Dan denk ik mogelijk wordt hij nog beter en dan heb ik weer geen hoop. De tijd zal ons leeren. God geve het beste, doch ik vrees! Als ik bij u ben, hebben wij tijd om alles te bepraten.

Rosmalen, Zaterdag. (Niet verder gedateerd):

Hierbij eene aanschrijving van de kantonregter te 's Bosch tot aanstelling van eenen toezienenden voogd

over de kinderen van Jan op dingsdag den 22 dezer. Ge wordt verzocht alsdan te verschijnen. A. van Lith zal er dan ook zijn en van Lenders zullen ze ook zorgen dat een paar familieleden present zijn. Mieke is gisteren in 's Bosch geweest en Jan was nog hetzelfde doch wordt van dag tot dag lastiger. Meiden, knechts en fraters hebben veel van hem te lijden. Ik vrees dat het op den duur niet gaan zal. Hij heeft ook gevraagd om wat geld te hebben, want hij had hout, krenten, enz. gekocht en die moesten betaald worden en hij had niet meer. Ook moet hij moeder Lenders daarover gesproken hebben, die hij ontboden had, toen Mieke er was. Ge zult alles dingsdag nader horen.

Dreigende watersnood:

28 julij 1879:

Ik zie alle dagen uit als den bode aankomt of er niet eenige letteren van u bij zijn, doch tot heden te vergeefs. Van Lith, Molenaar, is vrijdag bij Jan geweest. Zijn ziekte was toen nog hetzelfde, doch hij was zeer kalm en bedaard en met zijn meid en knechts weder verzoend, alsook met den Broeder die hem oppast, aan wien hij vergiffenis gevraagd en verkregen heeft, zoo dat bij hem alles naar omstandigheden goed gaat. Volgens zeggen van Bart was hij voornemens de kinderen bij zich te houden. Ik meende zondag naar hem toe te gaan doch kan geen kar krijgen en alles is hier in beweging om het hooi binnen te krijgen, dat in gevaar is onder water te loopen, dewijl de Beersche Maas buiten haar oevers is en welligt spoedig hier zal zijn, indien er geen harden val te Grave komt. Indien ge hiervan iets weet schrijf mij dan per ommegaande wat er van is. Het verwondert mij dat zij der thans niet zouden kunnen houden. Ik hoor dat op Den Dungen, te St. M. Gestel de algemeene omkading te Engelen al de uiterwaarden langs de Maas ingelooopen zijn, te Hintham staat het water naar de zijde van Berlicum tegen den straatweg. Met één woord: Overal te veel water. Wat moet het toch worden? Indien de polder van der Eigen en de Vliert ook nog in mogten loopen is Rosmalen dood-arm.

6 Augustus 1879:

Gisteren heb ik met Bart en Jans Jan weten te bezoeken en vond hem nog in denzelfden toestand als vroeger, niet erger, ook niet beter. Ik heb hem over de bewijzen van f 1000,- , f 100,- en 800,- gesproken en heeft mij beloofd de twee eerste te zullen teekenen en het ander, zeide hij, dat boven lag, zou hij Koosje laten zoeken en een en ander mij zenden ten einde die verder aan u te doen worden. De Achterdijk van den polder van de Eigen is behouden door alle krachtsinspanningen. 5 a 600 man was er gestadig op en zoo als ge weet is het eene lengte van de Blauwe Sluis tot den Holenboer onder Geffen van 7/4 uur gaans, hetwelk overal met horden en planken is beslagen. Men rekent dat er zoowat 17 a 1800 van verwerkt zijn, te betalen voor 2/3 door den polder van der Eigen en 1/3 door de polder van Empel. De burgemeester van Empel komt de eer van het behoud toe als ook van Beek en Sigmans. Als ge deze ontvangt zal zoo wat 25 duim de Blauwe Wetering gevallen zijn. Gisteren morgen om 4 uren is zij opengegaan. Den dijk wordt dag en nacht bewaakt door 36 militairen van 't 5de Regiment Art. en 4 marechaussees. Die van boven hebben gedreigd hem door te steken. In de grootste crisis waren er zeker nog 100 boeren met geweren op. Alles is echter tot heden gelukkig afgegaan. Door het behoud van gemelde dijk is de gemeente gelukkig. Had hij doorgebroken dan was Rosmalen doodarm geweest. Ik ben niet al te fiks. Ik geloof dat het de warmte doet. Ik heb weinig eetlust. Ik hoop, dat het echter wel weer komen zal.

Maandag. (Niet verder gedateerd):

Gisteren morgen kreeg ik een briefje van Hendrika Lenders, inhoudende, dat Jan verzocht dat vader, Piet, Jans en Bart spoedig zouden overkomen, ten einde de voorstellen die hij te doen had te bespreken. Wij zijn er gisteren namiddag naar toe geweest en Jan stelde voor om bij vader te Rosmalen te komen wonen en dat wij verder zouden zorgen voor zijne kinderen. Dat wonen bij

mij, dat ik zoo kon voelen dat dat de wil van de familie Lenders was, die dan van eenen geheelen last ontslagen waren, beviel mij in het geheel niet en heb mijn toestemming daaraan ook niet gegeven. Maar ik hoorde, dat hij in het klooster bij de broeders, die hem thans bijstaan, opgenomen kon worden in hun ziekenhuis aldaar. Aangeraden zoo mogelijk daar naar toe te huizen, hetgeen hij alsnu zou onderzoeken en mij laten weten wat er van was. Verder was zijn voorstel dat wij voor de kinderen zouden zorgen en wel Piet voor Lambert. Dat had Betsy hem beloofd zeide hij. Een bij Lenders, een bij Lammers en een bij van Lith en Johan zouden wij samen bestellen. Dit is veranderd. Lambert zou bij Lenders, het oudste meisje bij Lammers, een meisje bij van Lith en een voor u rekening zou ik provisioneel bij mij nemen. Jan wil met geweld uit zijn zaken. Hij kan het zoo onmogelijk houden en teert dagelijks eenen boel in, en dit is waar, doch hier staat tegenover dat hij binnenkort kan komen te sterven, want hij zit vol water. Zijn voeten en beenen zijn ijsselijk dik. Zoo hij zegt, zit het water aan zijn hart en zichtbaar in zijnen rug. Niet wetende wat te doen heb ik hem zoo veel mogelijk met mooie woorden nedergezet om wat verleng te hebben. Wat de kinderen aangaat behoeft hij maar te laten weten en dan worden zij dadelijk gehaald. Ik hoop, dat dit alles naar u genoeg moege zijn. Bij uwen overkomst over alles mondeling nader.

Zondag. Niet nader gedateerd. Het moet 17 augustus 1879 zijn:

Jan is gisteren avond omstreeks half elf overleden. Jans is er van de morgen vandaan gekomen en Bart van de middag. De laatste, die vertelt dat de begrafenis a.s. dinsdag zal plaats hebben en dat den deurwaarder Neijman de zaken regelt dewijl ze bij Lenders alle ziek zijn. Neijman veronderstelde niet, dat er eene verzegeling zou plaats hebben, aangezien de familie bekend en meest alle daar geweest zijn. Hierbij het bewijs van f 800,... terug, dat Bart mee gebragt heeft. De twee acceptalies, niet getekend, oordeelde hij best om daar te laten. Zij zijn in den boedel voor handen. Vrouw Lenders begint al te zeggen dat we de handen in elkander moeten slaan en dat het dan gemakkelijk goed komen zal. Ze begint dus al te veran-

Afbeelding 08. Bidprentje van Jan van Erp.
Collectie: Henk de Werd.

deren nu ze maar ziet, dat haren haan in alles geen koning kan kraaijen.

Maandag 18 Augustus 1879:

Ik feliciteer u met de geboorte van uwten flinken zoon Arnoldus Lambertus en hoop dat hij in deugd tot genoegen zijner ouders op zal mogen groeijen. Het is mij hoogst aangenaam te vernemen dat Betsy en de kleine welvarend zijn. Ik hoop dat eerstgenoemde weder spoedig volkomen hersteld mag wezen, dan komt vader 's 'n kijkje nemen wat zijn zoontje Pietje zoo al gefabriceerd heeft. Ik twijfel niet of het zal mijn dochttertje Betsy wel naar haren zin zijn. Jan wordt zooals u bekend zal wezen morgen begraven...

Ik heb Bart en Jans kennis van de geboorte gege-

ven, die er zeer mee in hunnen schik zijn.

Zaterdag 23 Augustus 1879:

De uitvaart te 's Bosch wordt niet Dingsdag maar Donderdag gehouden. De Pastoor kan dingsdag niet. Ik wacht u alzoo Maandag of Dingsdagavond om verschillende zaken te kunnen bespreken. Ik ben vandaag te Nuland geweest en gevoel geen lust om meer te schrijven. Aangenaam is het mij dat Betsy en de kleine welvarend zijn. Ze moet maar niet te vroeg loopen. Hier alles wel. Wees, als ook de kleinen, van ons allen gegroet. Uw vader L. van Erp.

We schrijven september 1879. De vraag voor de burgermeester is: Hoe moet het verder met de vier kinderen van Jan. We hebben in de brieven gelezen, dat ze bij de familie zouden worden ondergebracht.

Het werd toch het weeshuis en dat moet onze burgervader zwaar gevallen zijn.

Hij vergeet echter zijn kleinkinderen niet, ook niet ten tijde, dat hij flink sukkel met zijn gezondheid. Zo laat hij rond sinterklaas Mieke de nodige speculaas naar het weeshuis brengen en spant hij zich in voor de schaatsen van kleinzoon Lambert.

4 September 1879:

Het is thans goed weer om te reizen. Gelief mij 's mede te deelen wanneer Betsy haren kerkgang doet en welke dagen dat ge inkwartiering verwacht. Ik zou gaarne na de kerkgang en na de inkwartiering komen, want ik moet des nachts zoo hoesten en kuchen dat de menschen die dicht bij mij liggen niet kunnen slapen. Dus zoodra ik alleen bij u kan zijn zou ik gaarne komen en zoo lang moeten wij maar wachten, hoewel ik zeer verlangend ben Arnold, Marie en u allen te zien. Ook het huis zou ik gaarne bewonderen. Ik heb de door de Pastoor aangeraden medicamenten 2 maal gebruikt, doch noch geen baat gevonden. Ik ga er mede voort en zal u over eene dag of wat de uitkomst van schrijven. Vader heeft het maar erg op de loospipen en ik lijd er veel door, doch er schijnt niet veel aan te doen te zijn. Kon ik des nachts maar goed slapen, dan zou het nog al gaan. Ook heb

ik tegenwoordig weinig eetlust en geen smaak in mijn eten. Dat is ook kwaad, maar vaderke is oud en zal maar af moeten wachten wat er van komt.

18 September 1879:

Mijnen toestand is en blijft hetzelfde. Des nachts lawaai genoeg. Van Beek is vandaag begraven. De burgemeester van Berlicum is zeer ziek. Men denkt, dat hij binnen eenige dagen een lijk zal zijn. Een paar, goed om mij te verraden. Ik ben gisteren naar de molen geweest. Bart heeft mij met de kar gehaald en terug gebracht. Ze zijn druk om hem (de burgemeester bedoelt hier de molen van

Afbeelding 09. Bidprentje van burgemeester Godschalx van Berlicum.
Collectie: Henk de Werd.

Bart.HdW) in orde te brengen. Bart kermt steen en been over de kosten. Verder aldaar alles wel.....

Donderdag. (Verder niet gedateerd) Later is er

bijgeschreven met een blauw potlood: Dec. 1879:

Ik ben tegenwoordig doorgaans niet zoo goed als ik geweest ben. Het koud en gurig weer, dat ongunstig op mijn gestel werkt, is daarvan de oorzaak. Ik heb nog altijd een kleine hoop op den zomer?! Maar afwachten. Het is mij bijzonder aangenaam dat gij voor eijeren zult zorgen, want er is hier niet om aan te komen. Als ze er een te leveren hebben nemen zij ze mee naar 's Bosch en maken daar 6 a 7 cents.

Mieke is gisteren naar 's Bosch geweest en heeft voor mij bij Jan Pierewiet 4 pond speculaties besteld om de kinderen met St. Nicolaas te bezorgen. Schaatsen zijn Lambert bezorgd en de rest zoo als ik hoor zal door Pierewiet naar gegeven orders uitgevoerd worden...Jan heeft voor zijn overlijden gezegd, dat Hagens niet meer als f 2,50 per week verdiende en ofschoon hij niets verdiende die last aangeven zou. Mieke weet ook, dat Hagens geld van Jan op rekening in lening heeft. De knecht was aangenomen om geen wagens te rijden, doch heeft dit later gedaan en zou naar het gevoelen van Mieke wel iets teekenen bij uwe overeenkomst, die ik hoop dat spoedig zijn zal nader te bespreken. Ik ben in het geheel niet fiks en schei er uit met schrijven.

Zaterdag (Ongedateerd):

Hartelijk dank voor de eijeren. Hier is er niet om aan te komen. Als ik 's morgens iemand rond zend heeft hij er des avonds dikwijls geen 3 kunnen krijgen en dan nog tegen 6 à 7 centen het stuk. Ik heb reeds lang eenen brief van u verwacht, doch helaas niet ontvangen. Deze zaak zullen wij mondeling uitmaken wie de eerste had behooren te zijn. Vaderke is niet in den haak. Hij kan het water in de beenen, buik en ribbekast maar niet kwijt worden. Er wordt me met ernst opgewerkt en weer in gereedheid gebracht. Ik hoop, dat het lukken mag, want dat is een grooten last. Eetlust heb ik niet. Slapen heel weinig. Als deze twee zaken weer in orde zijn zal alles wel weer komen, doch ik vrees. Aan de molen alles wel. Geen nieuws. De groeten, ook van Mieke, aan de kleine Marie en Arnold, als ook aan de groote Mie.....

Dingsdag namiddag (ongedateerd):

Vader wordt erger. Dikke voeten, dikke beenen en eenen dikken buik. Den docter zegt wel dat hij mij beter zal maken, doch ik betwijfel het. Geheel herstellen, zegt hij, kan hij niet. Grootvader gaat zachtjes aan naar het piereland. Ik heb gaarne dat de familie komt.....

Ongedateerde brief, Donderdag:

Vaderke wordt wat beter. Den docter zegt nog eenen redelijken van mij te zullen maken, geheel herstellen kan niet. Ik zal blij zijn als ik zoo maar wat opgelapt wordt.....

Ongedateerde brief, Zaterdag:

Vader iets doch weinig beter. De beenen blijven dik, den adem kort, weinig eetlust en niet goed slapen. Dook zegt er nog eenen lap op te zullen zetten; men wil het hoopen..... Den Docter zegt dat ik 2 maal daags eenen 3 Centen Jenever moet nemen voor het water. Gelief mij syp een vierkante fles besten Schiedammer te zenden.

Ongedateerd:

Indien ik erger word zal ik u laten schrijven. Blijf dus zoo lang als het weer beter is. Arnold gegroet en Marietje van Uw vader L. van Erp. (Omdat het briefje bijna niet te lezen is, voegt secretaris Wolters eraan toe): Rosmalen, den 15 Dec. 1879. P.S. De Heer Burgemeester zegt, dat U Ed. zoolang het zoo'n slecht weer is maar niet moet komen. 't Is te gevaarlijk voor uwe gezondheid. Bovenstaande heeft de Burgemeester bij lamplicht op bed geschreven. Uw Dienaar. A. Wolters.

25 December 1879:

Beste Betsy,

Het is niet meer noodig u te zeggen, dat ik gister niet thuis gekomen ben. De toestand van vader gedoogde het niet. Op het oogenblik dat ik u schrijf (6 uur) is vader erg ziek en ik vrees dat hij morgen avond niet haalt. Het is niet meer om aan te zien, zooals de goede man lijden moet, doch alles met een geduld dat verwondering wekt. Hij slaapt zoo goed als aanhoudend; begint met poozen te reutelen, is bleek en ingevallen; in een woord de toe-

stand doet elk oogenblik het ergste vreezen. De Heer Verdoorn verschrok zichtbaar. Hij kon zich niet bedwingen enkele tranen weg te pinken. Vader zou zoo gaarne hebben dat gij nog eens kwaamt, maar laat dan toch een expresse om het dicht rijtuig bij Geurts te Ravenstein vragen en kom dan zoo spoedig het kan of anders Zaterdag. Verzoek den Secretaris dan op het kantoor te zijn en te blijven.... Ik weet nu niet wanneer ik naar huis kan. Ik verwacht dat vader spoedig zal sterven en wil daarom niet weggaan. Den ouden man zou dat ook smarten, want O, hij is zoo blijde dat ik bij hem ben. Betsy, komt toch in Gods naam niet met ons karretje. Ik geef liever nu f 12,- aan rijtuigverhuurder, als later God weet hoeveel aan Dokter, behalve nog dat gij door uwe gezondheid te wagen, het geluk uwer kinderen op 't spel zet. Doe mij dus het genoeg met Geurts of een dicht rijtuig uit Grave te komen. Ik zal het u anders bepaald kwalijk afnemen. Al mocht ge wat laat komen, beteekent niets. Wij zijn hier dag en nacht op.... Dus goed begrepen: thuis blijven of met dicht rijtuig. 7½ uur: Alles nog hetzelfde. De toestand allengs minder. Kunt gij niet gevoeglijk komen, blijf dan maar gerust thuis. Misschien zoudt gij toch te laat komen. De man is er tusschenbeide schoon af en ijlende. Morgen ontvangt u weer een brief en bij overlijden een telegram of expresse. Ik zou u aanraden maar thuis te blijven. Misschien kom ik overmorgen vroeg wel met den wagen of bij overlijden wellicht eerder. Kus voor grootvader u voor mij onze lievelingen. Hartelijk gegroet Betsy van uw Piet. Zorg dat 's nachts iemand in huis slaapt.

Na het overlijden van de burgemeester schreef zijn zoon, notaris Piet van Erp, op 3 januari 1880 aan Zijne Excellentie den Heer Commissaris des Konings in Noordbrabant:

Ik acht het mij een treurigen plicht Uwe Excellentie mede te deelen, dat mijn dierbare vader, L. van Erp, Burgemeester van Rosmalen en Nuland, gisteren in den ouderdom van 74 jaren is overleden. Van Uwe Excellentie de dienstwillige dienaar P. van Erp.

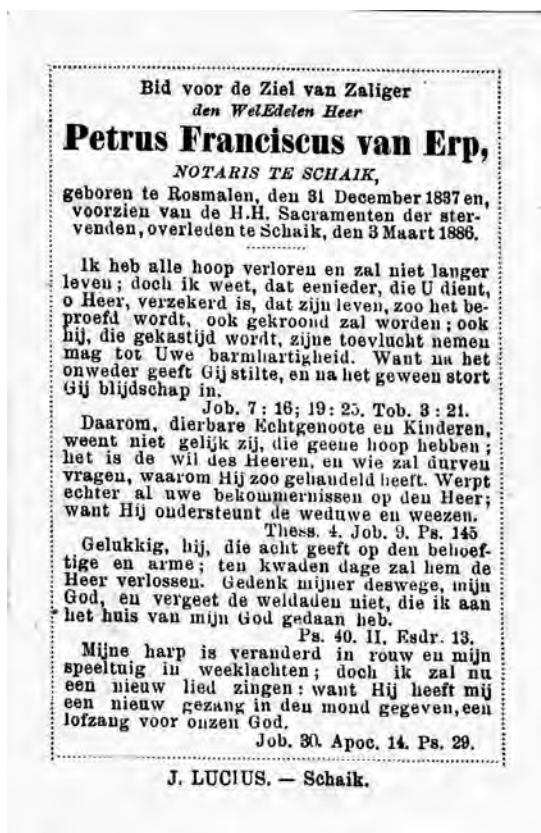
Tot Slot:

Notaris Piet van Erp werd te Rosmalen geboren op 31 december 1837. Hij huwde op 31 juli 1876 te 's-Hertogenbosch met Petronella Maria Elisabeth Beckmann, dochter van Johann Jacob Beckmann en Petronella van Soest. Deze Johann Jacob Beckmann werd geboren te Osnabrück in Duitsland op 4 april 1801 als zoon van Franz Wilhelm Beckmann en Catharina Agnes Köhmollers.

Notaris Piet van Erp stierf op 3 maart 1886 te Schaijk. Zijn echtgenote overleed op 29 januari 1920.

Bij het overlijden van onze burgemeester (1880) hadden zij twee kinderen, te weten Marietje en Arnold.

Hun namen hebt u in de brieven kunnen lezen.

Afbeelding 10: Bidprentje van Piet van Erp, notaris te Schaijk. Collectie Henk de Werd.

Afbeelding 11. Bidprentje van Petronella M.E. Beckmann, echtgenote van notaris Piet van Erp. Collectie: Henk de Werd.

Daarna werden nog twee zonen geboren, te weten Johan Jacob van Erp op 4 april 1883 en Lambertus Aloysius van Erp op 23 juni 1884.

Op internet vond ik van Arnold nog, dat hij op 19 mei 1914, op 34-jarige leeftijd, huwde met de 31-jarige Anna Maria van der Heijden, dochter van Petrus Johannes van der Heijden en Maria Anna Magdalena van Bergen. Arnold van Erp overleed op 7 februari 1942 te Schaijk. Zijn oudste zoon werd priester en bezorgde mij destijds de brieven van onze burgemeester. Twee dochters van Arnold, te weten Mies Spanjers – van Erp en Betsy van Gemert – van Erp hebben tot hun overlijden in de Annaparochie van Hintham gewoond.

Jans van Erp, de echtgenote van molenaar Bart van Lith overleed in 1905. Bart van Lith overleed in

Ter herinnering aan

MIES VAN ERP

weduwe van

JAN SPANJERS

Geboren te Schaijk 31 juli 1917
Overleden te 's-Hertogenbosch
22 september 1999

TOT RUST GEBRACHT

Heer, niet verheft zich in mijn hart,
mijn ogen vermeten zich niet.
Ik begeef mij niet in wat te groot is,
te wonderbaarlijk voor mij.
Neen, bedaren liet ik, verstillen mijn ziel
als een kind bij zijn moeder geborgen;
als dat kind zo voel ik mijn ziel.
Dat Israël wachte de Heer,
van thans tot in eeuwigheid.

(Psalm 131)

De familie dankt u allen hartelijk voor uw
belangstelling.

weeshuis te 's-Hertogenbosch geplaatst. Hij werd, net als zijn vader, bakker. Hij huwde op 26 mei 1891 te 's-Hertogenbosch met Theresia Anna Maria Dumoulin, geboren te Besoijen, dochter van Victor Antonie Dumoulin (schoenmaker) en Maria Theresia Wagenmakers. Uit dit huwelijk werd geboren Maria Anna Francisca van Erp. Zij huwde op 17 mei 1920, op 25-jarige leeftijd, met de 29-jarige Wilhelmus Gerardus Antoon van Run, geboren te Ammerzoden als zoon van Lourens van Run en Gertruda

*Afbeelding 12. Bidprentje van Mies Spanjers – van Erp, destijds wonende te Hintham.
Collectie: Henk de Werd.
De foto stond op de achterzijde (redactie)*

1907.

Over de familie Van Lith en de kinderen van Jans en Bart heb ik eerder al uitvoerig geschreven. Het boekwerkje over de genealogie van de familie Van Lith bevindt zich in het archief van de heemkundekring.

Uit het huwelijk van Jan van Erp en Gertrudis (Truïke) Lenders werden zes kinderen geboren.

1 Lambert van Erp:

Hij werd geboren op 22 oktober 1867. In verband met de ziekte van zijn ouders verbleef hij, zoals u hebt kunnen lezen, langdurig bij zijn opa, burgemeester Van Erp. In verband daarmee deed hij daarom zijn eerste H. Communie in de Rosmalense Lambertuskerk.

Na het overlijden van zijn ouders werd hij in het

*Afbeelding 13. Grafsteen van Jans van Erp en haar echtgenoot Bart van Lith. Zij werden begraven op de begraafplaats bij de Lambertuskerk.
Foto: Henk de Werd*

Roeters.

2 Jacoba Arnolda van Erp:

Zij werd geboren te 's-Hertogenbosch op 18 februari 1869 en werd in 1879, na het overlijden van haar ouders, eveneens in het weeshuis te 's-Hertogenbosch ondergebracht. Zij overleed als religieuze op 4 oktober 1917 te 's-Hertogenbosch. Ze werd slechts 48 jaar oud.

3 Henriette Petronella van Erp:

Zij werd geboren te 's-Hertogenbosch op 13 oktober 1875.

4 Johannes Albertus (Johan) van Erp:

Hij werd geboren te 's-Hertogenbosch op 29 november 1876. Na het overlijden van zijn moeder werd hij tijdelijk ondergebracht bij de familie Neuth te Hintham. Na het overlijden van zijn vader werd hij eveneens in het weeshuis te 's-Hertogenbosch geplaatst. Hij werd slager en woonde als zodanig in de Vughterstraat te s-Hertogenbosch. Op 10 november 1902 huwde hij te 's-Hertogenbosch met Marie Wilhelmina Gevers, oud 22 jaar, dochter van Ludovicus Wilhelmus Gevers en Petronella Beuming. Uit dit huwelijk werd op 10 augustus 1903 geboren te 's-Hertogenbosch: Petronella Geertrudis Henriette van Erp. Op 27 september 1910 huwde Johan van Erp voor de tweede keer met Alida Reijckers, dochter van Eduard Reijckers en Petronella van Belle.

5 Theodorus Wilhelmus Josephus van Erp:

Hij werd geboren op 7 januari 1878 en overleed te Rosmalen op 1 juli 1879. De aangifte van zijn overlijden werd gedaan door zijn oom Albertus van Lith. Zijn opa, burgemeester Van Erp, fungeerde als

ambtenaar van de burgerlijke stand.

6 Elisabeth Johanna Maria (Bethsy) van Erp:

Zij werd geboren te 's-Hertogenbosch op 3 maart 1879. Een maand daarna stierf haar moeder. De kleine Bethsy verbleef tijdelijk bij haar opa, burgemeester Van Erp, werd nadien ondergebracht bij de familie Neuth in Hintham en stierf aldaar op 12 juni 1879.

Bronnen:

1. Oud Archief Gemeente Rosmalen. Inventarisnummer 840: Dossier inzake baldadigheid te Hintham gepleegd bij de herbenoeming van burgemeester L. van Erp in 1856.
Uit: Stadsarchief te 's-Hertogenbosch.
2. Brieven, geschreven door burgemeester L. van Erp aan zijn zoon Piet van Erp, notaris te Schayk. Deze brieven zijn inmiddels gedigitaliseerd.
Uit: Rosmalencollectie van Henk de Werd.
3. Registers van geboorte, huwelijk en overlijden uit de burgerlijke stand van de gemeente Rosmalen.
Uit: Stadsarchief van 's-Hertogenbosch en BHIC te 's-Hertogenbosch.
4. Collectie bidprentjes van Henk de Werd.
5. Winkelboek uit 1880-1881 van de familie Van Heeswijk uit Nuland, waarin door Bert de mulder van Heeswijk en zijn zus Ant van Heeswijk, een oom en tante van mijn moeder, naast de Van Heeswijkprentjes, talrijke zeer oude bidprentjes geplakt zijn van mensen o.a. uit Empel, Nuland, Geffen, Berlicum, Vught, Den Bosch, Rosmalen, enz., waarover burgemeester Van Erp schrijft in zijn brieven. Veel van deze prentjes zijn inmiddels ook gedigitaliseerd. Familiearchief De Werd.

Zomaar een toponiem: Sinnenakker (Coudewater)

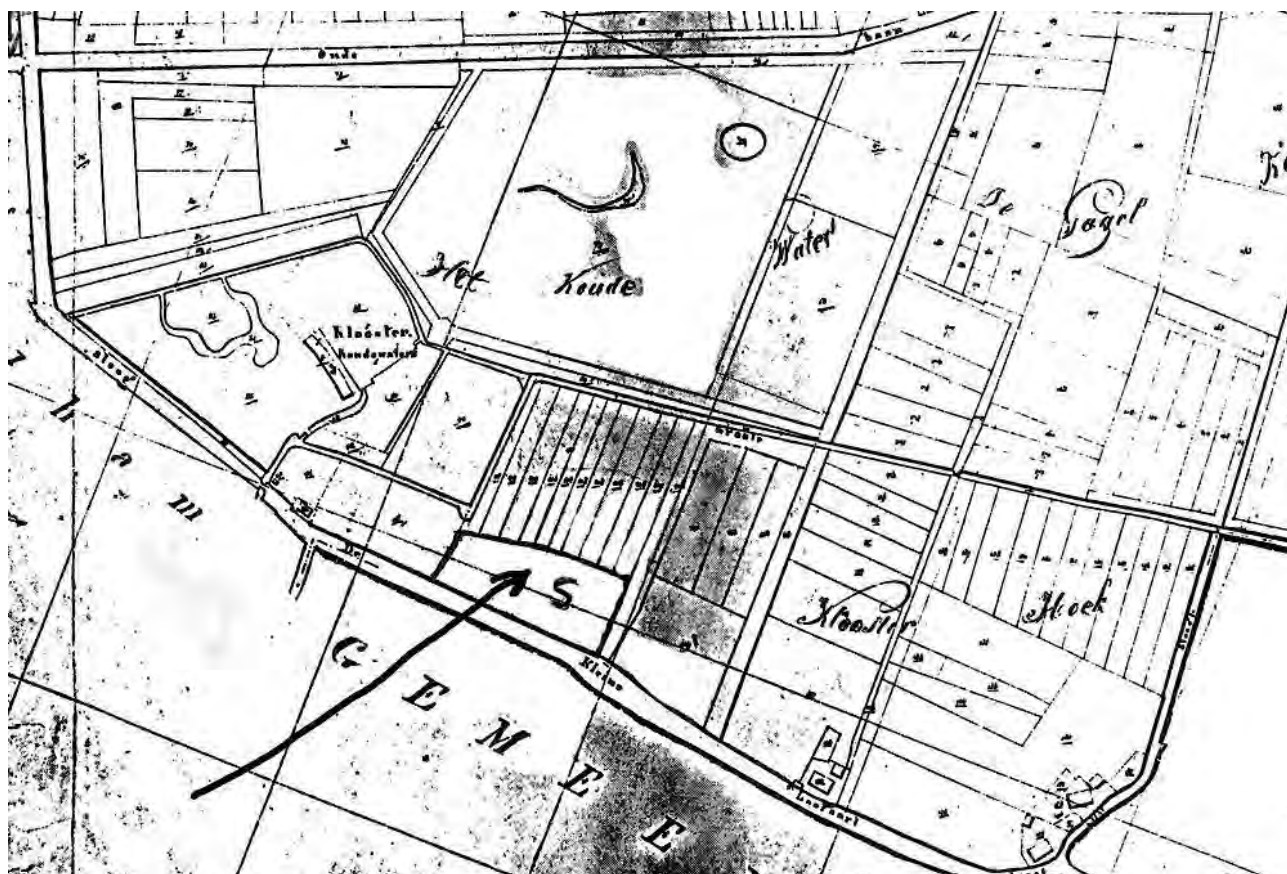
Wim Veekens

Na artikelen in dit tijdschrift over de namen Kievitsven (Kruisstraat) (2007), Striensestraat (Rosmalen) (2008), Kruipgat (Maliskamp) (2008), Hendrik Joordensboei (Hintham) (2008) en Wambergstraat (Maliskamp) (2010), wijd ik nu een artikel aan de Sinnenakker, een onder-tussen verdwenen toponiem bij Coudewater.

Ligging van de Sinnenakker

Volgens het kadastrale minuutplan van 1832 ligt de Sinnenakker onder sectie D nummer 97.

Het valt onder het gebied met de naam Het Koude-water (sectie D nummers 65 t/m 113). De Sinnenakker lag aan de Kleine Loofaartstraat. Tegenwoordig is hiervan nog een klein stukje verhard gedeelte bewaard gebleven na de omlegging van de Berlicumseweg en de Grote Wetering in de jaren zeventig van de vorige eeuw. Aan dit oude stukje weg ligt het in 1903 gebouwde paviljoen 'De Loofert'. (Jongmans 2000: 68, 94) Als men vanaf hier een honderdtal meter in oostelijke richting verdergaat komt men uit op de oostelijke wal van de huidige Grote Wetering. Ongeveer op deze plek lag de Sinnenakker. Tegenwoordig valt dit stuk Kloosterhoek/Coudewater onder de gemeente Sint-Michielsgestel.

Ligging Sinnenakker (S) anno 1832. Fragment kadastraal minuutplan: sectie D, genaamd Koudewater,

Oude vermeldingen

1839: bouwland: den Sinnen Akker, gelegen bij Coudewater (HBH 18 nr.30) (BHIC)

1823: bouwland: Sinnenakker, (aan) de straat (NA 3868 nr.101) (GAH)

1783: Gloudemans te Berlicum: 4l: 25r Sinnenakker (OAR Verpondingskohier folio 113) (GAH)

1751: anderhalff en anderhalff loopense akkerlandt gemeenelijk gent. de Brugackers bij het Couwaters Clooster geleegeen, d'een sijde de heer Eijbergen en d'ander eijnde [= sijde] de Sinnenakker (RAR 88 folio 167) (GAH)

1749: Camp lants, zijnde teullandt met sijn houtwassen en ap- en dependentie, van outs gent. den Sinneacker (5½ l), bij Rosmalen bij het Clooster van Couwater geleegeen, oostwaars Juffr. van Pullen, westwaars de brugacker, streckende van de gemeene straat tot aan erve van S^r van Gemert (RAR 88 folio 60v) (GAH)

1724: Vijff lop. den Sennenacker (RAR 86 folio 56) (GAH)

1717: Ses parseeltiens landts gelegen onder Rosmalen, te weten 5½ lopen landts gent. den dijkacker, 2½ lopen den Streep, 5 lopen den paertskamp off poortacker, vijff lopen den Sinneracker, seven lopen achter 't Convent met een claverweijtten, ende twee mael 1½ lopen (RAR 85 folio 58v) (GAH)

1717: Camp van vijff loopense landts gent. den Paterse camp ofte anders Patersacker gelegen tot Rosmalen bij het Clooster van Couwater. Item eenen camp van vijff loopense gent. den Sinnenacker mede gelegen aldaer. Item noch drie loopense gent. de Brughacker mede gelegen tot Rosmalen (RAR 85 folio 29) (GAH)

Om tot een mogelijke verklaring van de naam Sinnenakker te komen is het nuttig om een aantal oude vermeldingen van het toponiem Sinnen- of Sennenbos erbij te halen. Dit oorspronkelijk met bomen beplante stuk grond, dat later omgezet is in bouwland, lag in de richting van de Grote of Rosmalense Wetering, niet ver van de Sinnenakker.

Eind 18^e eeuw: Bij Clooster: Cennenbosch, 14 lo: 42r (OAR Verpondingskohier folio 59v) (GAH)

1788: Perceel teulland met sijn houtwas geleegeen bij het Coudewater gent. het Sennenbosch nevens erve oost de Heer Johannes Coppelaar, west de Weetering, zijde Piet Gloudemans en ten noorden de Weetering (RAR 73 folio 87v) (GAH)

1783: 4l 46r het Sennebos bij Couwater (OAR Verpondingskohier folio 208) (GAH)

1780: Parceel lands daar bij gelegen [= Koude-water] gen. Broedersbosch, geringenoot noordoost den Heijcamp, zijdoost het Zonnebosch, zijdwest de gemeene straat en noordwest de Streep (RAR 92 folio 126v) (GAH)

1775: Parceel teulland met sijne houtwasch gelegen bij het Couwater gent. het Sennebosch (14l 46r) west en noordwaarts de Wetering, oostw: de erfgen: van P: van Pullen (RAR 65 folio 192) (GAH)

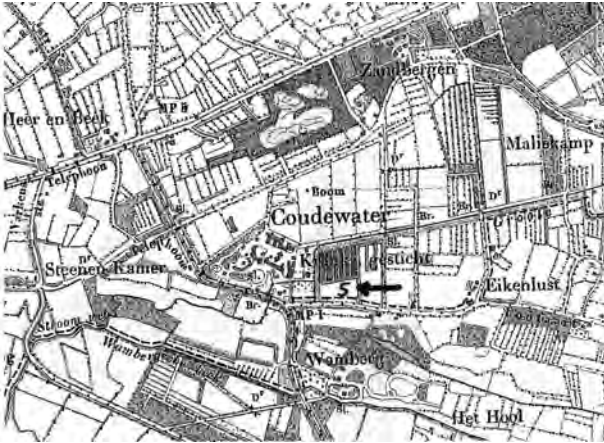
1752: Perceel land genpt. Broersbosch, geringenoot [ten] noortoosten aan den Heijcamp, ten suijsioosten aan het Sonnebosch, ten zuijtwesten de gemeene straat en ten noortwesten de Streep (RAR 62 folio 26) (GAH)

1735: Perceel lants daer bij gelegen [= huijsinge Couwater] gent. Broersbosch, geringenoot ten noortoosten aen den heijkamp, ten suijsioosten aen het Sennebos (RAR 87 folio 129v) (GAH)

1732: Parceel lants gent. het Sinnebosch (ontrent 15 lopen) sijnde ackerlandt, en beplant met schoone eijkeheggen, gelegen ontrent Couwater onder Rosmalen, west en noort de Weteringhe, zijdwaars de Heer Pentionaris Crollius, en oistwaerts de erve S^r van Pullen, (RAR 87 folio 87v) (GAH)

1723: 14 lop: 42 roeden het Cennenbosch (Coll. G/T 4 folio 5v) (BHIC)

1703: 14 l: 42 r: Cennenbosch (OAR/ OSA 9219 folio 32) (Eigenaar: "Clooster het Convent van Marie Water") (GAH)

Ligging Sinnenakker (S) anno 1895. Fragment
HAN, bladnummer 588

Verklaring van de naam

1. Akker (het bepaalde naamsdeel)

Akker is hier net als in veel andere streken van het Nederlands taalgebied de meest voorkomende benaming van een stuk bouwland. In de vroege middeleeuwen had akker de bijzondere betekenis van dorpsakker. Dorpsakkers waren vrij uitgestrekte complexen die door de bewoners van een dorp of een van de grote onderdelen daarvan, zoals gehuchten, gezamenlijk bewerkt werden. Na verkaveling of opdeling van de dorpsakker, doordat men bij voorbeeld houtwallen ging aanleggen, bleef de benaming akker voortbestaan voor individuele percelen. Anders gezegd, uit de primitieve gemeenschappelijke dorpsakker heeft akker de secundaire betekenis van 'stuk bouwland' gekregen. (o.a. Vandeveire en Devos 2008: 56)

2. Sinnen-/ Sennen- (het bepalende naamsdeel)

a. Vrouwennaam

Het eerste gedeelte van Sinnenakker bevat een persoonsnaam in de tweede naamval (waarmee een bezit wordt uitgedrukt).

Aan Senne kan een heiligennaam ten grondslag liggen. Niet alleen door Van der Schaar (1993: 320), maar ook door Gouverneur wordt voor de naam Senne verwezen naar Sint Sebastia(a)n(us), (Gouverneur 1989: 41). Senne is als vrouwen-

naam vooral een Zeeuwse vrouwennaam. (Van der Schaar: 320) Beide schrijvers geven niet aan hoe Senne ontstaan is uit Sebastianus. Vermoedelijk is Senne een expressieve, verkorte vorm van de (van oorsprong Franse) vrouwelijke vorm van Sebastien: Sebastienne. Gouverneur stelt dat er nog een andere vrouwelijke vorm van een heiligennaam aan de basis kan liggen van Senne, namelijk Félicienne, afgeleid van Félicien, in het Nederlands/ Vlaams Feliciaan genoemd, horend bij Sint Felicianus. (Gouverneur: 22) Ook hier is Senne een verkorting, meer bepaald, naar ik aanneem, van het beklemtoonde laatste deel van de naam: -cienne!

b. Mannennaam

Wellicht hebben we voor het eerste deel van de veldnaam Sinnenakker met een niet alledaagse mannennaam te maken, en dat geldt zeker voor deze contreien, namelijk: Sinne. Deze vorm en de varianten Sine, Seno, Seino en Zeino zijn vooral Groningse naamsvormen. (Van der Schaar: 68 en 328: trefwoord Sine) In het Fries kwam naast Senne ook nog Zeno voor. Hiervan wordt gezegd dat het vroeger in het Fries gebruikt werd als 'vergrieksing' van Senne. (Van der Schaar: 370) De naam Sinne en dergelijke zijn verkortingen van Germaanse namen waarvan de stam sind- is zoals in Sindbald. Ook kunnen deze namen vleivormen zijn van Sint en Sent, die op hun beurt verkorte vormen van Vincentius zijn. (Van der Schaar: 328) In België is de naam Senne, ook wel Cenne geschreven, ook een nog bekende roepnaam voor Vincent(ius).

Een logische vraag is hoe de persoonsnaam Senne of Sinne gekoppeld kan worden aan de Coudewaterse toponiemen Sinnenakker of Sennenbos. De link met Coudewater is misschien de adellijke familie Tengnagel. Op 7 december 1723 verkopen de erfgenamen van Herman Cremers 'onze' "Sennenacker" bij Coudewater aan Alard Johan Gansneb, gent. Tengnagel. (De overdracht wordt geregistreerd op 11 januari 1724) (Zie hierboven) Bij een transactie in 1750 verkopen Alexander Gijsbert, Baron van Tengnagel, en Sino Diderik Walraat, Baron van Tengnagel, een stuk Rosmalens land, "den Els", aan Joachim Reijnhold, Baron van Glasenab (= Van

Gansneb). (RAR 88 folio 86v) Een stukje verder in dezelfde bron wordt Sino Diderik Walraedt, Baron van Tengnagel, bij de transactie van hetzelfde stuk land, Zeno Diederik Walraedt, Baron van Tengnagel, genoemd. (RAR 88 folio 122)

Wanneer in een tak van de familie Tengnagel, die eens (landerijen van) Coudewater bezat, voor één en dezelfde persoon de voornaam zowel Sino als Zeno luidde, dan zouden voor deze persoon ook de naamsvarianten Senne of Sinne gebruikt kunnen zijn. (Zie: Van der Schaar hierboven) Indien de veronderstelling juist is dat Sino/ Zeno, baron van Tengnagel, zijn naam heeft achtergelaten in Sinnenakker en Sennenbos, dan betekent dit dat, voordat Alard gent. Tengnagel Coudewater koopt in 1723, voor Sino/ Zeno Coudewater en omgeving reeds bekend terrein was. Er is immers al sprake van de Sinnenakker in het jaar 1717 en van het Sennenbos in 1703!

Wat Sonne- en Zonne- in de vermeldingen van Sinnen-/ Sennenbos (1788, 1780 en 1752) betreft, dit

kunnen verschrijvingen zijn. Het is echter ook mogelijk dat hier sprake is van herinterpretatie of volksetymologie: men vervormt een vreemd of onbekend begrip of woord – hier de naam Sinne, Senne – zodat het gaat lijken op een bekend begrip of woord uit de eigentaal, in dit geval *de zon!

Besluit

Het voorafgaande overziend, kan men zeggen dat de niet meer bestaande Sinnenakker bij Coudewater een toponiem is dat samengesteld is uit een doorzichtig element, akker, en een mannelijke voornaam die tegenwoordig nog nauwelijks voorkomt (met uitzondering van het hoge noorden): Sinne of Senne (Zeno). We hebben voor deze mansnaam gekozen op grond van een aan Coudewater gerelateerde adellijke familie: Gansneb, genaamd Tengnagel.

Bibliografie

Gouverneur, Ed., 2000 Doopnamen en varianten. Ontleend aan of afgeleid van 700 heiligenamen, Brussel, 1989 (2^e druk)

Jongmans, H. en J., Coudewater. 130 jaar psychiatrisch ziekenhuis in beeld, z.pl., 2000

Schaar, J. van der, Woordenboek van voornamen, Utrecht, 1993 (13^e druk)

Vandeveire, J. & Devos, M., Meetjeslandse Toponiemen tot 1600, Ursel, Maldegem, 2008

Afkortingen bronnen/ afbeeldingen

- ANWB op.ANWB Topografische Atlas Noord-Brabant, Den Haag, 2004 (1^e druk)
- BHIC Brabants Historisch Informatie Centrum
- Coll. G/T Collectie Gansneb genaamd Tengnagel
- GAH Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
- HAN Historische Atlas Noord-Brabant, Den Ilp, 1991
- HBH Hypotheekbewaarder 's Hertogenbosch 1838—1974
- NA Notarieel Archief ('s-Hertogenbosch)
- RAR Rechterlijk Archief Rosmalen
- OAR Oud-Archief Rosmalen
- OSA Oud Stadsarchief 's-Hertogenbosch

Foto Onbekend (2)

Michiel van Heumen

De nieuwe foto in deze rubriek toont ons een deftig herenhuis. De dag waarop de foto is gemaakt, is 11 juni 1898. Het is een warme, misschien zelfs zomerse dag, want de luiken op de benedenverdieping zijn gesloten. Het is eigenlijk merkwaardig dat deze foto, die zich in een openbare verzameling (Brabant-Collectie van de Universiteit van Tilburg) bevindt, nooit door iemand is gepubliceerd. Misschien komt het door de enigszins cryptische omschrijving op de achterzijde van de foto: 'Huis te Hintham C 22'. Om dat 'C 22' te kunnen duiden is het nodig om te weten dat in Rosmalen vóór 1954 nog

geen straatgewijze huisnummering bestond. Die werd pas in laatstgenoemd jaar ingevoerd, daarvoor –in de 19^e eeuw en eerste helft 20^e eeuw– werden huizen aangeduid met een wijknummer: een combinatie van een letter (overeenkomstig de indeling in wijken: eerst drie en vanaf jaren dertig vorige eeuw zeven) en een cijfer. De huizen werden regelmatig vernummerd, meestal gebeurde dat bij gelegenheid van de tienjaarlijkse volkstelling.

Omdat de datum bekend is waarop de foto is gemaakt, kunnen we achterhalen waar het huis dat op dat moment bekend stond als 'C 22', in Hintham was gelegen. Het gaat om het woonhuis vanouds genaamd 'St. Joris' van jonkheer Matthias Adriaan Snoeck (1838-1911). Op deze

Appartementencomplex Sint Jorisstate, in 1988 gebouwd op de plek waar voorheen villa St. Joris stond, juni 2011 (foto Michiel van Heumen)

plek staat thans het appartementencomplex Sint Jorisstate.

Dat het een aanzienlijk huis was, verbaast niet als we weten dat de Brabantse jonkheer rond 1900 de rijkste inwoner van Rosmalen was. In een 'in memoriam' artikel dat kort na zijn dood in het tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch genootschap voor munt- en penningkunde verscheen, wordt hij als een 'vriendelijken huiselijken man' gekenschetst. Het is niet verwonderlijk dat Snoeck in dat tijdschrift werd herdacht: hij genoot bekendheid als een verwoed verzamelaar van vooral munten en penningen en vanaf 1874 publiceerde hij verschillende bijdragen over numismatische onderwerpen. Een andere, minder vriendelijke kant van zijn persoonlijkheid liet hij zien in 1908, toen hij als protestant de bouwplannen voor een katholieke kerk en pastorie tegenover zijn huis heime-

lijk tegenwerkte. (Van een oecumenische gezindheid was in die tijd nog geen sprake...). In hoeverre ook de achteruitgaande gezondheid (vanaf 1909?) van jonkheer Snoeck een rol heeft gespeeld bij diens tegenwerking, blijft een vraag. Illustratief in dit verband is een brief van de secretaris-penningmeester van waterschap 'de Beneden Aa' van juni 1910, waarin hij over zijn voorzitter Snoeck zegt dat deze reeds lang ongesteld is en niet meer met zaken lastig gevallen kan worden 'daar hij het niet meer ten vol- len begrijpt'.

Over de ouderdom van het huis is aan de hand van alleen deze foto helaas niets met zekerheid te zeggen. De pilasters zijn een 17^e-eeuws element, maar de gevel kan ook dateren uit de 19^e eeuw. Bovendien zien we op de foto niet wat zich achter de gevel bevindt. Wat mij als geboren en getogen Hintham-

mer van het huis is bijgebleven, is de massieve muren van het gebouw.

De historische gegevens, voor zover nu bekend, duiden op een huis van enige importantie. In Bossche couranten uit de 18^e eeuw zien we tweemaal (in 1779 en 1783) een aankondiging van een publieke verkoop van dit huis. Het is dan een herberg en wordt omschreven als 'Een wel ter neering staande en doortimmert Logement voorzien van Spatieuze vertrekken, Stallinge voor Paarden, Schuur, en Hof' (1783). Voor het kadaster werd het in 1832 voor wat betreft gebouwen tot klasse 2 gerekend en daarmee viel het in de op één na hoogste klasse. (Alleen voor slotje Coudewater, eigendom van jonkheer Mr. Jan Bowier, moest meer belasting worden betaald.) Het huis 'St. Joris' was toen geen uitspanning meer, maar het woonhuis van notaris Nicolaas Esser Meerman (1775-1861), die er ook kantoor hield. Verschillende naast hem wonende burens zien we door de jaren heen in zijn minuutakten als getuigen optreden: de rademakers Sprenkels (vader en zoon), winkelier en tapper Willem Hanegraaf, verwer (=schilder) Hendrikus de Bruijn en de overbuurman meestersmid Jan Vink. Esser Meerman was de grootvader van moederszijde van jonkheer Snoeck. Via erfenis kwam deze dus in bezit van 'St. Joris'. De kinderen van het echtpaar Snoeck-van Citters verkochten na het overlijden

van hun moeder in 1926, in het daaropvolgende jaar het herenhuis met koetshuis, schop, erf en tuin voor f 14.000,- aan Johannes Lambertus Josephus Remmers (1865-1938), oud postdirecteur in Gemert. Oudere inwoners van Hintham kennen het dan ook als 'de villa van Remmers'.

Het huis was een plek waar letterlijk geschiedenis is geschreven. Nicolaas Esser Meerman componeerde decennia lang in 'St. Joris' de akten die voor hem als notaris werden gepasseerd. Zijn kleinzoon Matthias Adriaan Snoeck schreef er daarna in een periode van enkele tientallen jaren zijn boekjes en tijdschriftartikelen over Brabantse munten en penningen. Maar ook in meer recenter tijd werd in dit huis geschiedenis geschreven, zij het dan in symbolische zin. In april 1944 vond namelijk in de villa van Remmers de oprichtingsvergadering plaats van een gewapende verzetsgroep, die de naam kreeg van Knokploeg Prinses Margriet. Leden van deze knokploeg waren verantwoordelijk voor de succesvolle overval op het distributiekantoor in Rosmalen en liquidatie van de gevreesde collaborateur 'De Kin' in de Kerkstraat in 's-Hertogenbosch.

Dit karakteristieke pand op een opvallend punt aan de Rijksweg in Hintham, dat zo rijk was aan historie, is nog in maart 1979 gesloopt...

The rest is silence...

Het doek is gevallen ...; een vraag naar informatie over een opgeheven toneelvereniging in Rosmalen : Samenleving 1923-1970

Redactie

Onlangs reikte Tiny Kappen ons de ingrediënten aan voor een verhaal over de Rosmalense toneelvereniging Samenleving. Deze vereniging had haar archief geschonken aan onze heemkundekring.

De redactie deed navraag bij Marianne Weterings, lange tijd regisseur bij Samenleving. Zij meldde dat de toneelvereniging bij gebrek aan mensen en een tekort aan motivatie een zestal jaren geleden opgeheven is. De redactie van Rosmalla wil graag een artikel maken over Samenleving.

In de stukken die we van Marianne kregen is weinig bewaard gebleven over de periode 1923 tot 1970. Ongetwijfeld is daar wel veel over te vinden in herinneringen en oude schoendozen en foto-albums. Mocht u de redactie hiermee kunnen helpen, dat houden wij ons aanbevolen. Uw verhaal wordt graag opgetekend. Een telefoontje naar Gerrit Mol (5214109) wordt in dank aanvaard. Als beloning vindt u hierbij vast een leuke foto van twee vooraanstaande leden van Samenleving. Vraag: wie zijn dit, wanneer is deze foto gemaakt? Stuur uw reactie naar g.mol@ziggo.nl

Rusmollese Portretten (10) – Theo van der Plas

M.J.M. Kappen

In de negentiger jaren werd een groot aantal Rosmalenaren geïnterviewd voor een van de Rosmalense weekbladen. Met toestemming van de schrijvers van toen heeft Rosmalla een aantal van deze gesprekken opnieuw gepubliceerd. De schrijvers van toen noemen we hier nog maar eens:

Ger Vugs (fotograaf)

Zus van der Plas - van Zuijlen (interviewster en tekstuitwerkster)

Ria Beekers – Pennings (interviewster, tekstuitwerkster en regelaar)

Theo van der Plas

Ouders van Theo

Peter der Kinderen (interviewer en schrijver)

Marijke van der Leest – Pennings (interviewster en schrijfster)

De verhalen geven een prachtig beeld van het leven in Rosmalen in de tweede helft van de twintigste eeuw. Deze keer is Theo van der Plas aan de beurt. Uiteraard gaf hij zijn volledige medewerking aan het plaatsen van dit interview, waarvoor onze dank.

Plaats van handeling nu is de Weidestraat in Rosmalen. Een korte inleiding van de geïnterviewde: “Mijn vrouw Zus deelt een hobby met de leden van de werkgroep Interviews, die namens de Heemkundekring Rosmalen periodiek een stukje verzorgen. Deze gaan over de jeugd in Rosmalen en het reilen en zeilen van echte jonge Rusmollese mensen in de leeftijd tussen ongeveer 50 jaar en 60 jaar. U heeft beslist deze artikelen met belangstelling gelezen. Als ik afga op de inleiding is er zachte dwang uitgeoefend om deze reeks met mij als lijdend onderwerp te beëindigen. Volgaarne en enigszins trots om

dit te mogen doen verleen ik hier aan mijn medewerking.”

**Aan het woord is Theo van der Plas.
Als echte Rusmollense mens, die zijn hele leven in de Weidestraat woonde, heeft hij ons een boeiend verhaal te vertellen.**

“De schrik van de Weidestraat”, zo stond ik al vrij vroeg bij kenners bekend. Ik weet eigenlijk zelf niet goed waarom, maar het zal wel zo zijn. Als laatste en daardoor jongste kind van Piet van der Plas, de schilder en Gertrud Funk, ben ik op 23 oktober 1944 om 01.00 uur 's nachts geboren in de winkelders van Coudewater. Ik ben geboren tijdens de bevrijding van Rosmalen en Den Bosch, onder het granaatvuur, zoals mijn ouders me verteld hebben. Opgegroeid aan de Weidestraat G7 onder de warme belangstelling en begeleiding van niet alleen mijn ouders, maar ook van mijn twee zusjes en twee broers. Maar dat was nog niet alles, want bij ons in huis woonden ook nog mijnheer Smits met zijn vier dochters en een zoon en ook mijnheer Bekkers. Deze waren allemaal in de kost bij mijn ouders. Mogelijk door dit aanbod van opvoeders en slechte timing van de geboorte ben ik enigszins in de war geraakt en vandaar later “de schrik van de Weidestraat” genoemd. Overigens, ik heb er geen jeugdtrauma aan over gehouden.

Mijn jongste herinnering gaat uit naar het verharde stuk van de toenmalige Tweeberg (nu Burgemeester Jonkheer von Heijdenlaan) van het eerste stukje van het café van tante Kaat tot het begin van de dijk, ter hoogte van het huis van Sjorske Swanenberg, de schilder. De genoemde panden zijn reeds gesloopt. Ook de periode bewaarschool van de nonnen staat me nog goed bij. De bewaarschool lag tegenover het oude klooster. Zelfs hier kwam een zak van zwarte Piet naar beneden met daarin een briefje: deze zak is bestemd voor Theo! Ik ben toen keihard naar huis gelopen en heb van het sinterklaasgebeuren op school niets meer meegemaakt.

De onderwijzers van de lagere schooltijd

Wel mooie herinneringen heb ik aan een soort dependance van het Wit-Gele Kruisgebouw in de bewaarschool, welke bemand (bevrouwd in dit geval) werd door verpleegsters, die een schaafwond en dergelijke behandelden. Meestal kreeg je ook nog wat aan snoep of iets dergelijks. In die tijd brak er een difteritisepidemie uit onder de kleuters en ook ik deelde hierin mee. Samen met o a. Peter Bekkers (zoon van onze kostganger) werd ik opgenomen in het Groot Ziekengasthuis in Den Bosch. We lagen in barakken, die los stonden van de hoofdgebouwen. De bezoekers, meestal de ouders, moesten vaak in weer en wind buiten staan. Ze mochten immers niet binnen komen i.v.m. besmettingsgevaar. Traumatische herinneringen heb ik nog wel van de rode rubberen schort, die de verpleger aanhad. Tegen welke schort we gedrukt werden om vervolgens zonder verdoving de keelamandelen te laten verwijderen. ZEER PIJNLIJK! De enige troost die we toen hadden was het overvloedige aanbod van pap en ijs!”

Ook van de lagere schoolperiode weet Theo zich nog veel te herinneren. Hij vertelt hierover: “Hier troffen het mijn klasgenootjes en ik, dat in alle klassen nieuwe meesters kwamen. De gevestigde orde van de schoolmeesters Ceelen, Ploegmakers, de Bok, de Vries en Razenberg werd doorbroken. Ze waren er nog wel, maar ze hebben aan onze klassen niet of nauwelijks les gegeven. Wij werden gepokt en gemazeld door de “misters” Piet Derksen, Eggenhuisen, Harry Coppens, Pennings, Heijmans, van Iersel en niet te vergeten de kampioen in

“plekstelen” “mister” Walter Westerlaken. Degenen die bij hem in de klas zaten, weten zich deze pijnlijke reprimande zeker te herinneren”.

Theo trok veel op met zijn klasgenoot Piet Heijmans en over deze tijd weet hij nog menige anekdote te vertellen: “In de tuin van Lutkie (huidige Kentering) stonden grote kastanjabomen. Daar mocht je niet komen, dus ’s morgens vroeg voor zeven uur ging ik naar de “kerk”. Ik had dan de eerste keuze in kastanjes. Vervolgens ging ik dan naar Piet Heijmans toe, welke prompt van zijn moeder op z’n donder kreeg met de woorden: “ Ga maar eens met Theo mee naar de kerk. Dat is beter dan zo lang in bed te blijven liggen.” Uiteindelijk kreeg Piet stevast de eerste keus uit mijn zakken vol met kastanjes. Overigens had Piet in die tijd veel last van **schiemerkes** (waarschijnlijk een vorm van migraine). Hij moest dan naar huis om melk te drinken, wat schijnbaar hielp tegen de “schiemerkes”. Stevast mocht ik Piet naar “huis” begeleiden en jawel hoor, we waren nog niet de hoek om en Piet zijn “schiemerkes” waren voorbij. Dan zochten we beiden vermaak tot dat de school weer begon.”

De Weidestraat was een mengeling van de meest uiteenlopende bewoners met elk hun eigen specifieke activiteiten. Van kluzenaar Jan Weegenaar tot grootgrondbezitter (Huize Vijverberg) en kleine zelfstandigen. Het is jammer, maar begrijpelijk, dat dit in de huidige maatschappij niet meer denkbaar is (bestemmingsbepalingen etc.)

Theo: “Dit gaf ons de speelruimte van de Boerenbond en Eiermijn, parallelweg, polder en de gevestigde boerenbedrijven, zodat men zich nooit kon vervelen, althans ik niet. Samen met buurtgenootjes genoten we van de vrijheid en speelden we overal. Kijk je hier op terug dan schrik je wat er met die omgeving is gebeurd. Vroeger konden wij vanuit onze voorkamer dwars door de polder kijken en zagen wij de boog van de oude Hedelse brug. Als je nu dit uitzicht kritisch bekijkt, is daarvoor in de plaats gekomen: de Empelseweg, aangelegd in ongeveer 1954, tegelijk met de ruilverkaveling van de polder, daarna de uitbreiding van “het Ven”. De overweg in de Weidestraat is verlegd en in of aan de Weidestraat werden alle open plekken volge-

bouwd (de eerste was Harry Lambermont, de ouwe Sik!). Orthen, Empel en Maaspoort werden gebouwd en ga zo maar door. Ik weet me nog goed te herinneren dat er een grote brand woedde bij van Swaaij Hout Veredelingsfabriek (die maakten b.v. gecreosoteerde paaltjes) achter de Veemarkt in Den Bosch. Wij konden de brand ‘s avonds vanaf de toen al aangelegde Empelseweg goed zien. Zo ver kon je wegkijken”.

Je kunt wel aannemen dat er in zo’n groot huishouden en de nodige kostgangers veel gegeten en gekookt moest worden. Maar moeder Van der Plas draaide daar haar hand niet voor om. Ieder jaar werd Theo naar boer Ermers gestuurd met een kwast en een pot verf. Hij zocht dan twee varkens uit, die een kruis opgeschilderd kregen. Deze werden dan vetgemest en geslacht. Ook de nodige groenten werden ingemaakt, dus ze kwamen wat eten betreft niets tekort. Maar ook voor het borreltje zorgde moeder Van der Plas zelf. Theo herinnert zich daar nog van: “Mijn moeder was van Duitse afkomst en stond er om bekend dat ze lekkere zwarte bessenjenever kon maken. Dat deed ze volgens een ingewikkeld procédé van o.a. bessen, suiker en brandewijn, wat moest gisten tot de dop eraf sprong. Dan pas was hij goed! Vervolgens moest de jenever boven een theedoek gezeefd worden, zodat alleen het sap overbleef. Het afval van de bessen ging altijd naar de kippen en die jaarlijkse show vonden we geweldig. Met z’n allen stonden we er bovenop om te kijken welke kip als eerste van zattigheid door zijn poten zakte.”

Aan het eind van de lagere school werd er “een soort van Cito-test ” afgenomen, om te kijken naar welk vervolgonderwijs je kon. De meester had hier een alles bepalende rol in, getuige wat Theo hierover vertelt: “In onze klas herinner ik me nog goed dat de meester naar af- of herkomst van de leerling zei: “Vat unne schup jongen en ge zult het verder brengen dan oe vader” (meestal werd het vak van de vader aanbevolen aan de zoon), of: “Gij kunt goed leren: ga maar naar het Gymnasium! “En wat er van jou terecht moet komen, ik weet het niet: zoek maar werk!” Ik weet wel dat heel veel van die Cito-achtige aanbevelingen niet zijn uitgekomen. Al mijn klasge-

Het asfaltschip 'Dorus Heijmans'

noten hebben het goed, dan wel beter gedaan als dat de meester toen ingeschat heeft.”

Na de lagere school ging Theo, volgens aanbeveling van de meester, naar de ambachtsschool in Den Bosch West, want dat was de beste! Hij werd hier opgeleid tot smid. Ze fietsten met een vaste groep vanuit Rosmalen naar Den Bosch. Theo weet ook over deze tijd een leuke anekdote te vertellen: “In de vaste groep waar we mee naar school fietsten zat de “Zwarte” (van Liempt), de “Schipper”, Leo de Kort en ondergetekende. Bij de uitgang van de tunnelbak fietsend, kwam de “Zwarte” ten val maar hij haalde ons weer in op de Aartshertogenlaan. De “Schipper” draaide zich al fietsend om en zei heel lijsig: “Zwarte, Zwarte we zedde toch nog un dol dier een!” En vervolgens knalde hij achter op een geparkeerd staande auto, zo hard dat de vorm van de bumper in zijn voorwiel zat.

Op vakantie gingen we natuurlijk ook. Geld hadden we niet, dus moest het zo goedkoop mogelijk. Met de fiets en een zelfgefabriceerde aanhanger naar Duitsland. Maar dat de fabricage van de aanhanger niet al te best was, bleek uit het feit dat die bij de Lucht in Geffen al door zijn as zakte. Goed raad was duur, dus belden we een van mijn broers. Deze kwam met een aantal plunjezakken, waar we de bagage in over konden laden. En die gingen op de pakkendrager. Maar dat heeft ons nog een verbaal gekost, want blijkbaar mag bagage niet meer dan 75 cm. zijn en de onze was 100 cm. Wij zijn volgens mij de enigen in Nederland, die daar ooit voor bekeurd zijn. Dat kostte ons dus geld, wat we al niet teveel hadden.

Van een van deze reizen kwamen we ook weer eens zonder nog een cent op zak terug en daarbij zagen we scheel van de honger. Maar Onze Lieve Heer had medelij, want ik vond in Siebengewald een briefje van

tien gulden op straat. We waren uit de brand en dankten Onze Lieve Heer op onze blote knieën. Uitgehongerd bestelden we met z'n allen in een cafetaria friet, een schnitzel en appelmoes en met deze brandstof was de reis naar huis nog maar een peulenschilletje.”

Het geloof van Theo had daardoor een impuls gekregen, maar meestal was hij niet zo goed gelovig. Het was in de tijd dat de telefoon nog een haak en een draaischijf had. Iemand vertelde hem dat je door een aantal keren op de haak te drukken ook kon bellen in plaats van het nummer te draaien. Theo: “Je moest dan b.v. als je een 1 wilde, een keer drukken, een 2, twee keer drukken enz. Ik geloofde dat niet en wilde gelijk de proef op de som nemen. Ik drukte het nummer van ons thuis en zo- waar: mijn vader nam op. Ik had dat niet verwacht, zei mijn naam niet maar van pure verbazing: “Val kapot!!” en gooide de hoorn erop. Thuis ging er rook af, want mijn vader had natuurlijk al lang begrepen dat ik het was. Hij kende blijkbaar het taal- gebruik van zijn zoon.”

Theo maakte met veel vijven en zessen de am- bachtsschool af en kreeg zijn diploma. Hij was ge- diplomeerd smid, het leren zat, maar wat moest hij toen? Theo: ”Op advies van mijn vader werd ik bij de firma Heijmans ondergebracht als leerling ma- chinist en te werk gesteld op het toenmalig asfalt- schip de “Dorus Heijmans”. Samen met onder an-

De villa van Lutkie in de Dorpsstraat (hier staat nu de Kentering)

dere de vader en opa (Martien en Jan Pennings, bij- genaamd “den Dekker”) van de andere dames van de werkgroep Interviews van de Heemkundekring. Ik mocht mee sjouwen aan de Zuiderzeewerken en ook aan de afsluiting van de Grevelingendam. Asfalt storten onder water tezamen met Sjaak van Hassel, Smidje Verbakel, Jo de Groot, Joske van Muilekom. We kregen schoon ondergoed van Heijmans omdat de gasolie door je kleren heen het ondergoed zo ver- vuilde, dat niemand dat nog schoongewassen kreeg. Voor het eerst zag ik in de haven van Muiden con- dooms drijven en vroeg in al mijn onschuld wat dat voor dingen waren. Welnu, de hiervoor genoemde heren Pennings hebben mij toen in enkele volzinnen duidelijker voorgelicht dan thuis en de school sa- men.”

Toch zat er voor Theo geen verdere toekomst in het asfaltwereldje. Een van zijn bazen zag terecht dat Theo toch meer capaciteiten had. Theo: “Op aan- dringen van Joke van Lith, mijn baas, ben ik weer naar school gegaan om via de T-stroom (met steun van Sjef Plaum) toelatingsexamen te mogen doen op de toenmalige UTS aan de Lederstraat in Den Bosch. Door die opleiding en de wetenschap in Mui- den opgedaan ben ik pas goed aan het leven gaan ruiken. Wat ik alleen al niet van deze tijd zou kun- nen vertellen .Mijn gedachten gaan terug naar Jan Creij die al bijna z'n hele leven op het Spaanse ei- land Tenerife woont, Gerry van Venrooij , Henk Daams, Hennie Pennings, noem maar op. In die tijd was “de Kèp” onze stamkroeg. Uren hebben we daar doorgebracht. Altijd na sluitingstijd mee opruimen en desnoods invallen om te obern. Heel veel ge- kaart met Theeje, zo lang dat Annie wel eens de stoppen er uitdraaide.”

Theo heeft ook de opkomst van de Rosmalense bands meegemaakt en weet daar nog het een en an- der over te vertellen: “Wij waren toen al wat men nu zou zeggen “roadies”. Altijd mee op stap en sjou- wen met de Shuffels (DE echte): Jan Creij, “de Spriet” (Albert West), Hennie Pennings, Jos Janssen en Hans van Liempt. Heel vaak van patronaats- naar patronaatsgebouw: Lith, Den Bosch en Hintham, achter de kerk.

Ook waren we fan van de Jumping Strings: de groep van Gerry van Heintje Pik. Geloof me, ook daar kan je een heel artikel aan wijden.

Vanuit die situatie moest ik militaire dienst in. Ik werd cavalerist en kwam op in Amersfoort tegelijk met Jan van Creij. Echter al na drie maanden diensttijd werd ik afgekeurd wegens 05: gebroken enkel opgelopen bij het volleybalspel!”

Met die enkel is het later toch nog goed gekomen want volleybal is heel lang een grote hobby van Theo geweest. Ook hierover weet hij nog een leuke anekdote te vertellen: ”De voetbalvereniging OJC was kampioen geworden en werd gehuldigd bij het café van Bertje Swanenberg (de huidige “Bierelier”). Vanaf het muurtje bij de jongensschool konden wij dit bekijken. Omdat ook onze volleybalclub OJC heette, kwam Bert van der Plas, de toenmalige OJC-voorzitter, ons in de gymnastiekzaal een kistje limonade brengen om te delen in de feestvreugde. Maar wij wilden natuurlijk wel iets sterkers. Edoch, mijn reeds veel te vroeg overleden vriend, Jan Vos, welke in zijn vrije tijd melk ventte bij Sjaan van Grinsven, ging op oorlogspad en bracht een paar kistjes bier mee. Waar hij ze vandaan had, wist niemand. Alras gingen de lichten van de toenmalige gymnastiekzaal uit en werden er spontaan koppeltjes gevormd. Maar niet voor lang. Onze vereniging maakte gebruik van een sportaccommodatie welke onder verantwoordelijkheid viel van de Stichting H. Lambertus. Iemand heeft de boel verraden aan “mister” van Iersel, die bij Bertje Swanenberg mee feestte met OJC. Namens de stichting kwam de “mister” binnen en schopten ons hele clubje terstond de straat op. Onze toenmalige voorzitter Dhr. Schuring heeft alle zeilen moet bijzetten om de groep ontspoorde jongelingen weer schoon te praten, met het gevolg dat we vervolgens weer in de zaal mochten volleyen.”

Na zijn korte diensttijd ging Theo weer terug naar de UTS, om deze vervolgens af te maken met een diploma bouwkunde. Zijn eerste stageplaats was bij zijn overbuurman Architect Valk, als leerling tekenaar. Vervolgens ging hij naar Gemeentewerken van Rosmalen en van daar naar het bouw bureau van het Bisdom 's-Hertogenbosch. Bij dit laatste bouw bureau heeft hij fijne herinneringen aan de heren Nico van der Zanden, Toon van der Geld en Theo Leenders. Hij zegt daarvan: “Dat waren de mensen die mij daadwerkelijk hebben gekneet en gevormd.”

Vanaf ongeveer laatste twee jaar UTS tot deze periode leerde Theo op een feestje, een meisje kennen: Zus van Zuijlen, dochter van bakker Louis van Zuijlen van de Kruisstraat. Zus was toevallig uitgenodigd omdat ze meisjes tekort kwamen. Theo: “Ik scharrelde in die tijd een beetje met Wies van Heintje Pik, maar viel als een blok voor Zus. We kregen verkering, maar die was volgens sommigen wel twijfelachtig. Zus was een das voor mij aan het breien en al vlug ging het praatje, dat ik bij haar bleef tot de das klaar was en dat ik het dan uit zou maken. Die das is afgekomen, ik heb hem met plezier gedragen en op 14 september 1968 zijn wij getrouwd. Wij kregen twee kinderen: een jongen Piet en een meisje Milly. Via onze kinderen zijn we de trotse opa en oma van Donna, Fleur, Luuk, Mats en als “laatste” Sissy.”

Theo is na zijn huwelijk ook in de Weidestraat gaan wonen en woont daar nog steeds met veel plezier. Hij vult zijn dagen o.a. met werken, zingt in een koor, reist graag en heeft ook als hobby koken.

Theo, bedankt voor dit laatste, uitgebreide interview.

Voor u gehoord 60

‘n Kléin jungske wier ondergestopt in bed. Moeder zin nog ‘n avondgebedje en toen begos ‘t te reegene en te onweere. ‘t Donderde en onweerde en weerlichtte mi duvels geweld en ‘t jungske vroeg mi n trillend stemmeke: ”Maag ik bè jou in bed slaope?” “Nee, dè kan niej...papa moet bè men slaope.” Efkes waar ‘t stil en toen kwaam ‘t ‘r ùit: ”D’n bangschijterd!”

Al wè we goed gehad hebbe, kan niej slecht trug komme.
(Gezegd bij prachtig weer.)

De gezinsverzùrgster kwaam ‘ns kijken hoe ‘t gonk nò de kraom van de zóvvelste klèine. In de wieg laag ‘r inne en in de boks laag d’r inne en dieje klèine lag te speule mi ‘n kumke. Daor waar de gezinsverzùrgster niks over te spreeke. ”Maar”, zin ze verontwaardigd, ”u laat uw kind toch niet met zo’n breekbaar kopje spelen!” “Wè” zin ‘t moederke, “ik nèij ‘r’n hel servies in ès iej z’ne kwèik mar dicht haauwt!”

Es ik jou nodig heb dan rammel ik wel mi d’n pis-pot.
(Als je van iemands hulp niet gediend bent.)

Ons moeder waar vur niem bang. Alleen van den tandarts hà ze schrik. Ze hà

al vier kirres in de wachtkamer gezeete en elke keer waar ze weer op huis toe gegaan vur ze ón de beurt waar.

Toen ze wir ‘s nò lang òndringe nor d’n tandendokter ging hà ons vòdder tevurre gebeld en d’n tandarts ston ze deze keer op te waachte.

“Ge moet niej bang zèn,vrouwke,” zin iej “‘t zal zat meevalle.

Mar ons moeder waar kwèllek binne of ze riep al mee moord en brand.

”Mar mevrouw,” riep d’n tandarts, “ik heb nog ginnins niej in oewe mond gekeeke!” “Nee,” zin ons moeder, ”mar ge stòt wel op m’n eksteroo!”

Ge moet oew traktement niej òlling versnètttere.
(Niet opmaken aan onbenullige zaken.)

Al bende zò groot ès ‘t haontje van den tòrre, ge het hier niks in te brenge ès leeg briefkes.

Es unnen boer niej kan zwemme, dan ligt ‘t òn ‘t wòtter.
(De schuld geven aan iets anders -wie of wat dan ook- terwijl het zijn eigen schuld is.)

Hij waar zo èrm dèttiej de kiendjes zèlf makte.

Ieder zonne meug, zin d’n boer en iej kuste ‘t vèrke z’n kont.

Mi ons Mina gaode de kachel niej òn maake.
(Zij weet wat ze wil.)

D’n dieje zal zonne blaos niej scheure
(Iemand die erg lui is.)

Diej velt nog tusse twí stuul in de aasse.
(Die staat straks met lege handen, omdat hij niet kiezen kan.)

In de tijd van de mini-mode is een moeder op de markt haar kind kwijtgeraakt. Een vriendelijke oude heer sprek op straat een huilend jongetje aan: ”Och arm ben je je moeder kwijtgeraakt? Waarom heb je je niet vastgehouden aan haar rok?”

Het jankende manneke: ”Dat wou ik wel, maar ik kon er niet bij!”

Bij de familie Jansen komt er een nieuw kindje bij. Blij komt papa uit het ziekenhuis en vertelt tegen Klaartje dat de ooievaar een baby-zusje heeft gebracht.

Dan zegt Klaartje resoluut : “Oh maar zo’n baby willen we toch niet, wij moeten een eigengemaakte hebben.”

“Wat zou jij het liefste hebben, een broertje of een zusje?” vraagt mamma aan kleine Jos. “Nou” zegt het ventje, wat het eerste klaar is!”

De pastoor leest uit de bijbel: “De vader van de verloren zoon viel op zijn aangezicht en weende bitter”. “Wel Pietje, waarom denk je dat hij huilde?” Pietje kijkt de eerwaarde verwonderd aan en zegt: “Nou val zelf maar ‘s met je neus op de stenen..!”

Bertje moet met een brood terug naar de bakker. Het ventje doet wat de moeder hem heeft opgedragen en zegt: “Bakker, mijn moeder zegt dat dit brood veel

te hard en te oud is! De bakker boos:”Zeg nou niks over mijn brood, hè!...Ik bakte al brood toen gij nog geboren moest worden...” Daarop zegt Bertje prompt:”Dan zal dit brood wel van die tijd zijn.”

Gevraagd naar hulliej moeder, zegt Bertha:”Ons moeder is uren geleje vur eefkes nor de buurvrouw toe.”

“Nou moeten julliej mooi buiten gaan speulen,” zegt een druk huismoedertje, en zurgt dè ge gin èrrem of beene breekt....en heb ‘t hart niej dè ge zèiknat thuiskomt, want dan breek ik al oew botte!”

“Is God nou ók al ziek?” vreugt Mrietje út Rósmòlle: “Waarum denkte dè?” vreugt heur oma. “Nou hier stù in de overljids berichten: Onze Lieve Heer hi dokter Jansen tot zich geroepen.”

Een jongen en een meisje gaan samen het bos in. Daar staat een bank. Dan vraagt de jongen:

“Zullen we eens ondeugend zijn? “Het meisje zegt aarzelend eh... ja. Dan zegt de jongen: “Kom, dan gooien we die bank om!”

“Waarom moeten wij altijd bidden voor het eten?”vraagt de kapelaan in de tweede klas van de basisschool. Jetje steekt haar vinger op en zegt:”Omdat de soep toch altèd veul te heet is!”

De onderwijzer vraagt de klas:”Waarom bidden wij: Geef ons heden ons dagelijks brood.....,waarom niet gevraagd om het brood voor de hele week of nog langer?”Daarop antwoordt Mietje: “Och ,mister dat zou toch gauw gaan schimmelen!”

De kapelaan heeft gevraagd:”Wat zijn de uiterlijke tekenen van de doop?” Daarop antwoordt Hendrik: “Koffie en beschuit mi muisjes!”

In een opstel schrijft een leerling:”Bij het Rode Kruis wijden mannen en vrouwen zich geheel en al aan de liefde...Sommigen krijgen het betaald, velen doen het voor niks.”

In een schoolbrief heeft Rietje geschreven:”Lieve oma, hoe gaat het er mee? Met mij is alles goed. Dat is de hoofdzaak...”

De haan wordt ‘s morgens wakker door zijn luid gekraai..

Bonte hemden hebben het voordeel dat ze langer wit blijven.

Vader stuurde zijn zoon naar Holland om er wat te gaan leren. Hij leerde er zijn vrouw kennen.

Een haan zit ‘n hen achter na. De kip rent plotse-ling het erf af en wordt door een auto overreden.Twee kwezelkes die dit voor hun ogen hebben zien gebeuren, komen tot de verbijsterende conclusie: “Ziede wel, nog liever ging ze den dood in!”

HEEMKUNDEKRING ROSMALEN

DANKT ZIJN SPONSORS

Boundless Business Consultancy	Heihoeven 53	5244 GK	Rosmalen
Donatus Ond.Verz. Maatschappij	Hoff van Hollantlaan 8	5243 SR	Rosmalen
Timmers Bouwbedrijf bv.	Heikampweg 6	5249 JX	Rosmalen
P.Hoedemakers & Zn. bv.	De Grote Elst 40	5246 JP	Rosmalen
Apotheek Rosmalen-Berlicum	Oude Baan 9	5242 HT	Rosmalen
Dinos B.V,	Weidestraat 32	5241CB	Rosmalen
Ginderzande bv.	Raadhuisstraat 51	5241 BK	Rosmalen
Soos Satisfaction	Fort Alexanderstraat 31	5241 EX	Rosmalen
Dura Vermeer Bouw Rosmalen bv.	Stationsplein 1	5241 GN	Rosmalen
Dierenspecialzaak Nico van den Berg	Oude Baan 3	5242 HT	Rosmalen
Lambermont Groep	Burg. Wolterstraat 1	5241 EM	Rosmalen
Piels bv. Technisch Installatiebedrijf	Vinkenveld 6a	5249 JP	Rosmalen
Sanidrome Van Grinsven bv.	Stadionlaan 167	5246 JT	Rosmalen
Gebr. Voets Weg- en Waterbouw	Vinkenveld 4	5249 JP	Rosmalen
De Kentering	Dorpsstraat 54	5241 ED	Rosmalen
Car-O-Tech	Hoogstraat 5	5258 BA	Berlicum
v.d.Weide Holding	Pastoor de Leijerstraat 5	5246 JA	Rosmalen
Bouwbedrijf van Niftrik	Friezenstraat 2	5249 JS	Rosmalen
Bouwmans Oliehandel bv.	Westeind 2	5245 NL	Rosmalen